

Försvarets forum för flygvapnet

FLYGGVAPEN

nytt

2/97

Nordens största flygtidskrift SW • ISSN 00 15-4792

ÖB flyger GRIPEN

sid 24

Foto: Johnny Lindahl

JOHAN GUL tackar för sig

sid 32

Foto: Anders Nylén

Nye ansvarige utgivaren:

Vår del i Försvarsmakten

Den 1 april tillträdde jag befattningen som chef för flygvapenledningens produktionsavdelning efter att sedan 1992 haft förmånen att få vara chef för Upplands flygflottilj, F 16. Min nya befattning innebär ansvar för förbandsproduktionen inom flygvapnet. En verksamhet som syftar till att beslutad krigsduglighet, beredskap och uthållighet kan uppnås inom fastställda ekonomiska ramar.

Med befattningen följer även uppgiften att vara FlygvapenNytts ansvarige utgivare. Som sådan är jag främst ansvarig för att inget införs i tidningen som kan orsaka åtal för tryckfrihetsbrott. Ansvarig för tidningens innehåll i stort är självklart chefredaktören, vår "gamle vanlige" och välkände Jahn.

Självklart kommer mitt intresse för tidningen inte bara vara det formellt utgivaransvariga. Tillsammans med chefredaktören kommer jag att verka för att FlygvapenNytt även i fortsättningen kommer att vara den förnämliga tidskrift den alltid har varit. Ensamma kan vi emellertid inte åstadkomma mycket. Det är främst ni, kära läsare, som med era bidrag gör tidningen intressant att läsa för den mycket breda läsekrets vi har. Tveka inte! Kontakta redaktören! Fatta pennan!

FlygvapenNytt skall framförallt spegla flygvapnets verksamhet men också översiktligt

beröra försvarsmaktens övriga verksamhet. Med andra ord sätta in flygvapnet i försvars-

maktssammanhanget. FlygvapenNytt skall ge en allsidig bild av flygvapnets verksamhet vid flottiljer och skolor. Flyg- och marktjänst vid förbanden samt utbildning vid våra skolor skall belysas. Bakgrunder och utvecklingslinjer skall tecknas. Överblickar som tydliggör helheten skall ges. Stora projekt och utredningar skall ingående beskrivas och vi skall helst ligga på förkant i vår information.

Det skrivna måste vara trovärdigt. Allt är inte bra eller perfekt i flygvapnet. Därför måste även det kontroversiella behandlas och plats ges åt befogad kritik. Även frågor som inte slutbehandlats skall kunna belysas. Läsaren vill känna sig vara i nuet. Då skapas tilltro och uppskattning.

Ovanstående är ett utdrag ur den policy för FlygvapenNytt som fastställdes 1994. Följer vi den i vårt arbete med FlygvapenNytt kommer vi tillsammans att även i fortsättningen göra en bra tidskrift i Försvarsmaktens tjänst.

Väl mött i fortsättningen! ■

Foto: Kurt Petterson

Ulf Sveding

Ulf Sveding
Överste 1. gr

FlygvapenNytt 58 år

Nordens största flygtidskrift: 36.000 ex.

Trycks på miljövänligt papper.

UR INNEHÅLL^{ET}

- Sid 4:** ÖB om anpassning
8: Anpassat flyg
14: FV:s årsredovisning
18: Kompositreparationer
20: Personaltjänst i krig
24: ÖB flyger Gripen
27: IR-OTIS
30: B 17 snart i luften
32: En gul Johan

Nr 3/97 utges i augusti

Manusstopp för nr 4/97 = 25 augusti

Ny chef för HKV/INFO

Överste KURT SVENSSON
fr o m den 1 augusti

Vad händer i försvaret idag?
Ring Försvar Direkt
077-122 77 77.

(Samtalskostnad max 80 öre/min.)

Ansvarig utgivare: **Ulf Sveding**
Chefredaktör: **Jahn Charleville**
I redaktionen: **Anders Eisen**
Lars Christofferson

Prenumeration: **Lise-Lotte Mogén**

Ljungbergs Tryckeri AB, Klippan 1997 05-20/97 0599

BIDRAG från läsekretsens välkomnas. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera allt material. – Endast "Ledaren" ger uttryck för CFV åsikter. För signerade artiklar svarar resp författare, för redigering och layout redaktionen. – För insänt EJ beställt material ansvaras inte.

ÅTERGIVANDE av textinnehållet medges.
Källan önskas tydligt angiven.

Adress: **ⓧ**
FlygvapenNytt **Artiklar m m:** 08-788 75 69
HKV/INFO **Prenumeration:** 08-788 90 19
107 85 Stockholm **vx:** 08-788 75 00

Prenumerationspris 100 kr 1997
Postgironummer 31 69 97-6
Kassa 103:6 Flygvapenledningen

Fax-nr: 08-788 88 66

Flygvapenchefen,
generallöjtnant Kent Harrskog:

Åtgärder nu och framöver

Den 13 december 1996 fastställde riksdagen inriktningen för Försvarsmaktens utveckling under tiden 1997 - 2001 i försvarsbeslut 96 (FB 96). För flygvapnets del innebär beslutet ett fastställande av vår långsiktiga planering, en planering som innebär en närmast total omsättning av våra flyg-, stril- och ledningssystem i början av 2000-talet.

En mycket viktig del i FB 96 är beslutet att en delserie 3 av JAS 39 Gripen skall anskaffas. Vår inriktning nu är att denna delserie skall omfatta flygplan till fyra divisioner. Det innebär, att vi på sikt kommer att ha tolv divisioner JAS 39 i flygvapnet. Kontraktförhandlingarna med industrin rörande delserie 3 pågår som bäst och beräknas vara klara i sommar.

● ● Det nya flygvapen (FV 2000) som nu håller på att införas, gör oss väl skickade att möta framtiden med dess nya krav och osäkerheter. Samtidigt är det uppenbart att nya krav kommer att ställas på vårt sätt att öva och leda flygstridskrafterna. För att möta dessa nya krav och för att skapa en ledningsresurs som kan leda samordnat och över hela landet, planeras en ny central flygresursledning för flygstridskrafterna. Hur denna skall utformas och inordnas i Försvarsmaktens övriga ledningsstrukturer studeras för närvarande.

Denna satsning på flygstridskrafterna är ju väl känd av flygvapnets personal. Jag uppfattar dock att den betraktas som främst en satsning på materiel och att det i detta sammanhang talas väldigt litet om personal. Detta intryck förstärks givetvis av den pågående förbandsavvecklingen samt den kraftiga neddragningen av främst övningsverksamhet och kompetenshöjande utbildning, som vi av likviditetsmässiga skäl tvingats genomföra under de senaste åren. Officerare och civila kan och vill mer, men

ekonomi och annat lägger hinder i vägen. Vi vet att vi kan bli mer professionella om vi får öva och utbilda oss i rimlig omfattning.

Nu vänder emellertid denna negativa trend. Från och med 1997 ökas övnings- och förbandsverksamheten successivt. Varje division/kompani skall genomföra minst tre övningar per år. Baserings- och basväxlingar skall övas. Baserings-, basväxlingar och växeltjänstgöringar på andra förband och i andra flygkommandon skall utökas. Deltagande i internationell verksamhet av olika slag kommer att genomföras i en alltmer ökande omfattning. Det mesta är positivt och borde innebära en ljusare syn på verksamheten och framtiden hos vår personal. Vi kan emellertid inte slå oss till ro med detta.

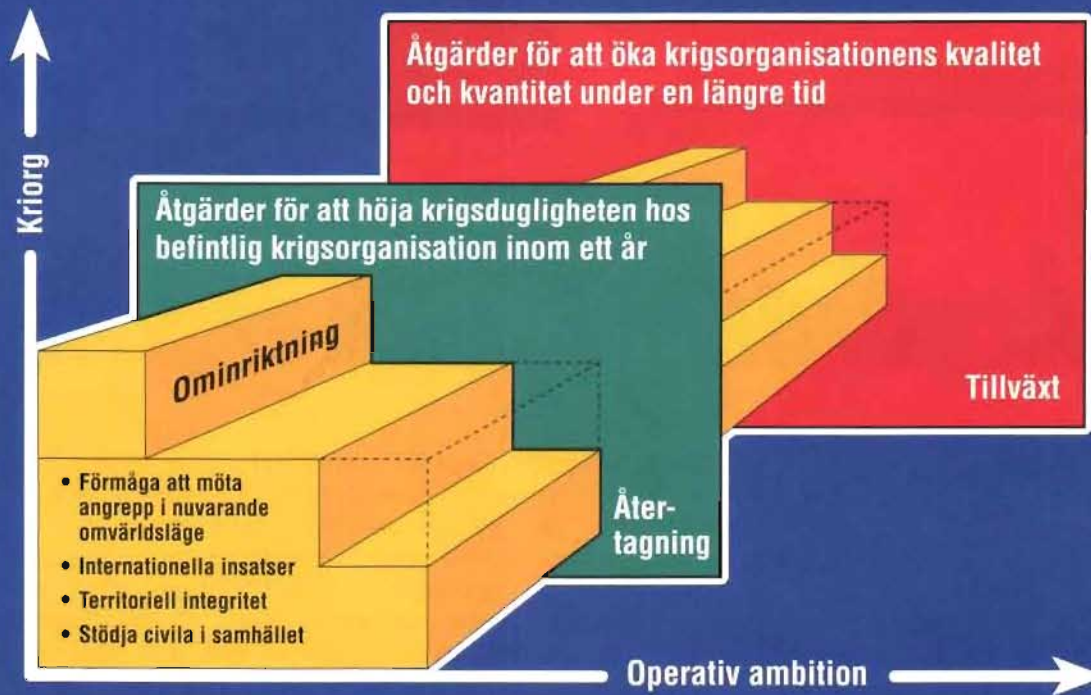
● ● I flygvapenledningen har bildats en arbetsgrupp som har till uppgift att blicka in i framtiden och studera vår väg fram mot det nya flygvapnet. Arbetsgruppen har "döpt" sig till AG FV 2006 syftande på den tidpunkt då vi har våra system fullt utbyggda och då vi skall kunna verka på avsett sätt. Arbetsgruppen har haft till sitt förfogande tio yngre officerare från flygvapnet. Fem yrkesfack är representerade. Vi har försökt att få så stor geografisk spridning som möjligt bland våra "tio unga".

Arbetsgruppen har efter ett antal internt listade problemområden, orsaker till problemen och även arbetat fram förslag till lösningar.

AG 2006 har redovisat sitt arbete för flygvapenledningen. Jag kan konstatera att arbetsgruppen har arbetat med stort engagemang och kreativitet och presenterat en mängd bra förändringsförslag. Vi arbetar nu med att bredda detta underlag ut i flygvapnet och föra diskussionerna vidare på flygkommandon, flottiljer och skolor. Avsikten är att så snart som möjligt lägga fast och prioritera de åtgärder som är mest angelägna att genomföra, och sedan genomföra dem. ■

Anpassning och krisplanläggning

Försvarsbeslutet 1996 markerar ett trendbrott i vår försvarspolitik. För mig är det väsentligt att alla försvarsanställda uppfattar och förstår innebörden av den grundläggande förändringen.

Sveriges säkerhetspolitiska mål ligger fast. Riksdag och regering har bedömt att omvärldsläget för närvarande medger en reducering av krigsorganisationen och dess beredskap. Vår förmåga att försvara landet mot väpnat angrepp skall säkerställas genom att Försvarsmakten har en förmåga till anpassning.

● ● Försvarsmakten måste därför, inom ett år, kunna återta krigsorganisationens krigsduglighet och beredskap samt på längre sikt kunna utöka krigsorganisationens kapacitet kvalitativt och kvantitativt. Anpassningsförmågan skall också medge handlingsfrihet att möta nya, förändrade krav på Försvarsmaktens förmåga.

Krigsorganisationens kvalitet, långsiktiga och stabila utveckling samt personalens yrkesskicklighet är de viktigaste grundstenarna för att möta de utökade kraven på Försvarsmaktens anpassningsegenskaper.

Krigsorganisationen och verksamheten för att utveckla krigsförband bildar en grundläggande plattform för anpassningsförmågan på längre sikt. Den är grunden för personalens kompetens både när det gäller att utbilda individer och förband, att utveckla taktiskt och operativt tänkande och att integrera ny materiel i organisationen.

● ● Försvarsmaktens långsiktiga utveckling måste säkerställa förmågan att relativt snabbt kunna bygga upp militär kapacitet som kan verka i en modern stridsmiljö, innefattande tredimensionell krigföring och det så kallade fragmenterade stridsfältet. Krigsorganisationen skall dessutom över tiden inneha en förmåga att hävda territoriell integritet, att kunna hantera kriser och konflikter i vårt närområde, att i utökad grad kunna delta i internationell verksamhet samt att kunna stödja samhället vid svåra påfrestningar och risker i fred.

Att växa i kapacitet, att kunna möta nya och oförutsedda hot eller utvecklingar är inte möjligt om inte organisationen har hög kompetens, goda utbildningsbetingelser samt taktisk och teknisk förmåga. Försvarsmaktens anpassningsförmåga och dess trovärdighet är med andra ord helt beroende av att den materiella och personella kvaliteten kan upprätthållas.

● ● En krigsorganisation dimensionerad av kravet på anpassningsförmåga måste innehålla en kärna av operativt användbara och allsidiga förband med hög teknisk och personell kvalitet. Sådana förband har de bästa förutsättningarna att innehålla de system och den taktik som krävs i framtidens stridsmiljö. ■

Owe Wiktorin

Owe Wiktorin
Överbefälhavare

Regeringens krav på Försvarsmakten

I nuvarande omvärldsläge är de militära hoten, enligt regeringens bedömning, starkt begränsade. Försvarsmakten skall emellertid ha förmågan att anpassa sig till förändrade krav och förutsättningar i detta avseende. På motsvarande sätt skall förmågan att lösa övriga uppgifter kunna anpassas.

Försvarsmaktens beredskap skall därför medge att organisationens huvuddel inom ett år efter beslut uppnått full krigsduglighet. Beredskap, organisation och planläggning skall vidare medge att Försvarsmaktens förmåga långsiktigt kan anpassas, det vill säga, utökas eller förändras för att motsvara framtida krav och behov.

För att ha anpassningsförmåga måste Försvarsmakten kunna:

- ▶ Skapa förutsättningar för att höja krigsdugligheten.
- ▶ Skapa förutsättningar för tillväxt.
- ▶ Skapa förutsättningar för ominriktning.

Text: HKU/7170

Återtagning

Förmåga till återtagning

Försvarsmakten har sedan 1993 årsvis genomfört planläggning för ett eventuellt återtagande av krigsförbandens krigsduglighet. Planeringen har successivt förbättrats och fått en högre detaljeringsgrad. I planen regleras förbandsutbildning samt förbandens komplettering av förnödenheter, anläggningar och tjänster. Huvuddelen av de hittills realiserbarhetsprovade behoven av förnödenheter med mera har befunnits möjliga att tillgodose genom produktion under ett krisår. Försvarsmakten har därutöver avdelat resurser för viss fredsproduktion för att säkerställa krisproduktion av vissa förnödenheter.

De senaste årens reducering av försvarsanslagen i kombination med satsningen på materiell utveckling har medfört att besparingar tagits ut i förbandsverksamheten, främst avseende fortsättningsutbildning. I viss mån har även grundutbildning och kompetensutveck-

ling av yrkes- och reservofficerare påverkats. Besparingarna har till del kunnat hanteras genom rationaliseringar. Men inskränkningar i verksamheten har inte kunnat undvikas, varför vissa förbands krigsduglighet har nedgått.

Inom militärområdena har återtagningsplanen varit föremål för stabsövningar och spel. Samtliga militärbefälhavare bedömer att återtagningsplanerna inom respektive militärområde till väsentliga delar är genomförbara. Försvarsmaktens sammanfattande värdering visar, att de väsentliga delarna av krigsorganisationen kan återta anbefalld krigsduglighet under en tolv månadersperiod.

Återtagning på kort sikt

Krigsduglighet. – Möjligheterna att genomföra en höjning av krigsdugligheten till anbefalld nivå påverkas av från vilken nivå som höjningen skall starta men också vilka resurser som disponeras

under den tidsperiod som höjningen skall ske. Förutsatt att tillräckliga ekonomiska medel avdelas för återtagningen är den enskilt väsentligaste faktorn för säkerheten i genomförandet av återtagning krigsförbandens krigsduglighet efter genomförd grundutbildning eller fortsättningsutbildning.

Under 1997 och 1998 har en förstärkning av resurserna till förbandsverksamheten, främst avsedd för en något utökad fortsättningsutbildning, genomförts respektive planerats. Planeringsläget medger för närvarande inte en avsevärd ökning av resurserna för förbandsverksamhet. Målsättningen är att ytterligare förstärka resurserna 1999 för att på sikt erhålla en sådan krigsduglighet hos krigsförbanden att möjligheten till återtagning under en tolv månadersperiod är helt säkerställd.

Personell kompetens. – Den fast anställda personalens och reservofficerarnas kvalitet och kompetens är starkt kopplad till förbandens krigsduglighet och möjligheten till återtagning. I likhet ▶

med förbandsutbildningen har även inom detta område de senaste årens ekonomiska förutsättningar medfört minskad resurstilldelning. Detta har resulterat i ett ackumulerat behov av personalutbildning som accentueras av den pågående mekaniseringen av arméns brigader. Utbildningsbehovet möts till del genom en viss resursförstärkning under 1997 och en ytterligare förstärkning 1998 för att på sikt, inom försvarsbeslutsperioden, erhålla balans mellan resurser och behov.

Förnödenheter. – Reservmaterielsbristen är för närvarande i vissa hänseenden besvärande. Det är därför nödvändigt att utreda och fastställa minimibeståndet av reservmateriel i fred, främst vad avser stridsfordon, fartyg och flygplan. I samband med detta bör en fördjupad realiserbarhetsprövning av reservdelsförsörjningen genomföras för att ge beslutsunderlag för en eventuell ökad fredsanskaffning.

Den reducering av krigsorganisationen som genomförts efter försvarsbesluten 1992 och 1996 innebär på längre sikt *ökad risktagning* mot bakgrund av att försvarsindustrins produktionskapacitet sannolikt sjunker och inom vissa områden riskerar att helt gå förlorad.

Återtagning på längre sikt

Den nuvarande krisplanläggningen, utvecklingen av planerings- och värderingsmetodik, de långsiktiga satsningarna som planeras avseende förbättrad kvalitet i grundutbildning samt

en viss utökning av fortsättningsutbildning medför att Försvarsmaktens förmåga till återtagning avseende förbandsutbildning förbättras under nästkommande planeringsperiod.

Däremot kan den bedömda strukturella förändringen (reduceringen) av inhemsk försvarsindustri med hänsyn till krympande hemmamarknad bli gränsättande för Försvarsmaktens behov av komplettering av förnödenheter, anläggningar och tjänster.

Trots att Försvarsmaktens förmåga till återtagning, åtminstone vad gäller förbandsutbildning, förbättras över tiden bör återtagningssystemets effekter på krigsorganisationen och begreppets giltighet diskuteras i ett vidare perspektiv.

Den nuvarande krisplanläggningen i form av återtagning under en krisperiod när militära resurser i vårt närområde iståndsätts, är ett resultat av övergången från det tidigare invasionsförsvaret, med stridskrafter i relativt hög beredskap, till ett anpassningsförsvar, vars beredskap måste höjas under en längre period för att kunna försvara landet mot väpnat angrepp.

● Den försvarspolitiska grunden för återtagningssystemet är att väpnade angrepp mot Sverige bedöms osannolika, så länge det nuvarande säkerhetspolitiska omvärldsläget består, samt att de rent militära förutsättningarna att genomföra sådana angrepp under ett antal år kommer att vara starkt begränsade.

Återtagning är i det sammanhanget en beredskapshöjande åtgärd av stor omfattning. Den kommer att påverka samhället i sin helhet och som dessutom

skall genomföras under stark tidspress i ett oklart och relativt snabbt försämrat säkerhetspolitiskt läge.

På sikt bedöms att militära styrkor i vårt närområde iståndsätts kvalitativt och eventuellt kvantitativt, vilket innebär att möjligheten till militära angrepp, utan en relativt lång återuppbyggnadsperiod, återskapas. Därmed förlorar konceptet återtagning, i dagens mening, aktualitet och giltighet.

Att långsiktigt utveckla en krigsorganisation mot den personella och materiella kvalitet som krävs för att framgångsrikt möta det moderna krigets miljö medger inte, utan avkall på kvalitet, att brister byggs in i systemet. Att under lång tid, 5-10 år, medvetet underskrida personalens, förbandens och vapensystemens kapacitet under grund- och repetitionsutbildning – det vill säga att *utbilda mot en allt för låg krigsduglighet* – medför att kompetens för de högre nivåerna förloras resulterande i en *allvarligt urholkad anpassningsförmåga*.

De ovan beskrivna ofullkomligheter i återtagningssystemet på sikt samt de förändringar som genomförts under senare år, bland annat de strängare kraven på förvaring av vapen och ammunition, medför att ett förändrat beredskaps- och mobiliseringssystem bör övervägas. Målbilden för en eventuell förändring bör innehålla en bredare differentiering av krigsförbandens beredskap och deras mobiliseringstider i syfte att *skapa ett flexibla beredskapssystem* bättre svarande mot framtidens säkerhetspolitiska läge och de därmed förknippade osäkerheterna. Studier med denna inriktning kommer att inledas under 1997-98.

Bedömd tillväxtförmåga

När anpassningsförmågan i grundorganisationen skall stärkas finns två principiella handlingsvägar. En är att bibehålla krigsorganisationsstrukturen och kvalitetsmässigt tunna ut förbanden. En annan är att behålla en mindre organisation med hög kvalitet som i sig har en förmåga att utöka krigsorganisationen. Båda handlingsvägarna har tillämpats i de hittills vidtagna åtgärderna.

För att skapa goda förutsättningar för tillväxt har ett antal åtgärder vidtagits i grundorganisationen:

- En 13:de armébrigad vidmakthålls genom vakantsättning av en bataljon i fyra av brigaderna.
- En 13:de flygdivision behålls genom att ytterligare en JA 37-division vidmakthålls och målflygdivisionen avvecklas.
- En patrullbåtsdivision typ HUGIN vidmakthålls under försvarsbeslutsperioden. Två ubåtar vidmakthålls i materiell beredskap.
- Drygt 400 yrkesofficerare behålls i organisationen utöver krigsförbandens behov för att bredda tillväxtbasen.
- Rekrytering och utbildning av reservofficerare vidmakthålls på en relativt hög nivå.

- Utbildning av värnpliktiga överstigande krigsorganisationens behov genomförs, bland annat på grund av beredskapsskäl.
- Riktade satsningar på forskning och teknikutveckling inom väsentliga teknikområden genomförs.
- Materiel med lång livslängd från förband som avvecklas vidmakthålls som materiella mobiliseringsenheter.

För att säkerställa förmågan till anpassning avdelar Försvarsmakten resurser till forskning och teknikutveckling. Under försvarsbeslutsperioden avdelar Försvarsmakten drygt 2.700 Mkr till forskning och teknikutveckling inom främst följande områden:

Tillväxt

- ▶ Signaturanpassningsteknik.
- ▶ Undervattensteknik.
- ▶ Telekrig (inklusive sensorer, målsökare och störsändare).
- ▶ Flygsystemteknik.
- ▶ Generell teknikutveckling, med tyngdpunkt på:
 - programvaruteknik,
 - elektronik och byggsätt,
 - systemteknik för komplexa system,
 - modellering och simulering,
 - produktionsteknik för stegvis uppgradering/modifiering.
- ▶ Vapensystemteknik, främst inriktad mot intelligent ammunition och ballistiska skydd.
- ▶ Kompetens för tekniköverföring från forskning inom området människa-system-interaktion (MSI).
- ▶ Systemteknisk kompetens inom området obemannade farkoster i syfte att ge handlingsfrihet för framtida anpassning.

Under en tidsperiod om fem år eller kortare bedöms en uppbyggnad av Försvarsmaktens kapacitet inte kunna tillföra några väsentliga förändringar vad avser organisation, nya förmågor, nya materielsystem eller någon avsevärd teknisk utveckling (annan än de som finns inom ramen för ordinarie programplan). Snarare kommer tillväxten att karaktäriseras av forcerad anskaffning, modifiering och utbyggnad av befintliga system och funktioner samt en numerär förstärkning av organisationen.

Avvecklingen av de förband som inte inryms i försvarsbeslutet genomförs perioden 1997-99. Under perioden finns möjligheter att åter öka krigsorganisationens numerär. Huvuddelen av förbanden kan återuppbyggas om ekonomiska resurser avdelas. Dock utgör personal och materiel från avvecklade krigsförband tillväxtpotential endast under en begränsad tid.

Tillväxtförmågan på längre sikt

Försvarsmaktens tillväxtplanering, syftande till att vidmakthålla och stärka tillväxtförmågan i krigsorganisationen, är ännu endast i en begynnelsefas. Planeringsmetodikerna måste ytterligare utvecklas. Planeringens resultat får utvisa vilka ytterligare åtgärder Försvarsmakten bör vidta för att på lång sikt vidmakthålla och om möjligt öka förmågan till tillväxt.

Försvarsmakten kan dock konstatera, att en gränssättande faktor för tillväxtförmågan är tillgång till kompetent befäl och kvalificerade värnpliktiga. De yrkesofficerare, som för närvarande behålls utöver krigsorganisationens behov, är en väsentlig resurs men bedöms inte täcka behovet fullt ut i en tillväxtsituation. En lämplig och ekonomiskt rimlig lösning för att säkra tillgången till kvalificerat befäl är ett bättre utnyttjande av reservofficersutbildningen. Ett instrument – som kan utnyttjas för att såväl höja kvaliteten inom grundutbildningen som för att öka anpassningsförmågan – är att reservofficerare ges möjlighet till tidsbegränsad anställning i grundorganisationen.

● ● Vikten av goda förutsättningar för materielförsörjning har understrukits tidigare. En viktig förändring i detta sammanhang är den vidgade synen på internationellt materielsamarbete som ges uttryck för i försvarsbeslutet. Den säkerhetspolitiska utvecklingen medger nu att Försvarsmaktens materielförsörjning bör kunna ske i nära samarbete med andra länder. I försvarsbeslutet görs bedömningen att ett ökat och fördjupat försvarsmaterielsamarbete skapar goda förutsättningar för tillförsel av ny materiel, även i tider när den internationella efterfrågan är stor. En förutsättning för

ett utökat internationellt samarbete torde dock vara att svensk försvarsindustri besitter en sådan kompetens att Sverige förblir en intressant samarbetspartner.

Försvarsmaktens tillväxtförmåga på längre sikt är, i större utsträckning än förmågan på kort sikt, förknippad med de tidigare beskrivna osäkerheterna. Innan de studier, analyser och utredningar som kommer att utgöra grunden för tillväxtplanen är genomförda, är det därför vanskligt att dra några konkreta slutsatser avseende Försvarsmaktens tillväxtförmåga på sikt. Vissa allmängiltiga och grundläggande förhållanden bör dock framhållas.

Generellt kan konstateras att på några års sikt, efterhand som personal och krigsmateriel som utgått ur krigsorganisationen helt avvecklats och den inhemska försvarsindustrins möjligheter att förse krigsorganisationen med materiel och förnödenheter sannolikt har reducerats, kan nya åtgärder behöva vidtas för att skapa goda förutsättningar för Försvarsmaktens förmåga till tillväxt. Försvarsmaktens särskilda satsningar på forskning och teknikutveckling, värnpliktsutbildning utöver krigsorganisationens behov samt strävan att utnyttja potentialen i reservofficersutbildningen skall ses i detta sammanhang.

● Under de första åren av en lång tillväxtperiod bedöms Försvarsmaktens beroende av inhemska industri vara större än under ordinarie fredstida förhållanden. Det bedöms dock inte meningsfullt att med fredsanslag lagerhålla strategisk materiel eller söka vidmakthålla industriell kapacitet och omställningsförmåga för detta tidiga skede. Om kompetens och marknad finns kommer industrin att skaffa sig förutsättningar för produktion. Saknas däremot kompetens och kapacitet inom viktiga områden bedöms möjligheterna som små att inom rimlig tid genomföra tillväxt.

Slutsatser

De generella åtgärder som kan vidtas bör inriktas mot att vidmakthålla kompetens inom de grundläggande teknikområden mot vilka Försvarsmaktens forskning och teknikutveckling nu är riktade, en fortsatt utveckling av förbandens interoperabilitet samt att vidmakthålla och öka krigs- och grundorgani-

Ominriktning

sationens kompetens inom områden som minröjning, skyddstjänst, internationella transporter, humanitära insatser och katastrofhjälp, förmåga att ge suveränitetsstöd i form av utbildning, etc.

Därutöver måste vidare åtgärder analyseras och beslutas om från fall till fall utifrån de förutsättningar som finns inom krigs- och grundorganisationen.

De bästa förutsättningarna för en bred anpassningsförmåga, svarande mot kra-

vet på förmåga till ominriktning, torde säkerställas genom en kvalitativ utveckling av krigsorganisationen, bibehållande av hög personell kompetens inom organisationen samt fortsatt satsning på bevarande av kompetens inom basteknikområden. Kvalitet tekniskt och personellt samt en aktiv och framåttriktad teknisk utveckling är, i kombination med Försvarsmaktens ordinarie planeringsprocess, grundläggande för förmågan till ominriktning. ■

Flygstridskrafter

i en anpassning

Text: Överstelöjtnant Ossi Koukkula, flygvapenledningen

Det totalförvarsbeslut som riksdagen fastställde den 13 december 1996 har i Högkvarteret omsatts i en Försvarmaktsplan 1998 (FMP 98). Planen beskriver hur försvarsbeslutet ska genomföras och hur krigsorganisation och grundorganisation ska vidmakthållas, utvecklas och avvecklas de närmaste fem åren. Dessutom ges en översiktlig inriktning för nästkommande femårsperiod.

Regering och riksdag kommer under 1997 att ta ställning till ett flertal från försvarsbeslutet kvarstående organisationsfrågor. Exempel på

sådana är Försvarmaktens skolorganisation, Högkvarterets organisation och en förändrad helikopterorganisation. Långsiktigt är FMP 98 heller inte i eko-

nomisk balans. Planen är ca 300-500 Mkr per år över anvisad ram. Sammantaget innebär detta att FMP 98 kan komma att behöva förändras.

Den omfattande materiella förnyelsen av flygstridskrafterna kvarstår. Materieellt sett kommer flygvapnet att förnyas nästan helt under den kommande tioårsperioden. Konsekvenserna av försvarsbeslutet innebär dock omfattande reduceringar i krigsorganisationen och nedläggning av flottiljerna F 5 och F 15 samt målflygdivisionen vid F 16 Malmen. Trots reduceringarna kommer selskiftets flygvapen att bestå av, om än något färre, mycket moderna och anpassningsbara flygstridskrafter.

erna

massad försvarsmakt

Foto: Kenneth Dahlberg

Programmets utveckling

Det framtida flygvapnet kommer att byggas upp utifrån 13 krigsorganiserade stridsflygdivisioner, varav tolv JAS 39-divisioner och en JA 37-division. Tre stridsflygdivisioner ska därmed avvecklas. Flygplan till åtta JAS 39-divisioner är redan beställda. Flygplan till ytterligare fyra divisioner i en delserie 3 avses kunna beställas under 1997. Leverans av dessa avses påbörjas 2003 och planeras vara slutförd 2006. Totalt planeras drygt 200 Gripen-flygplan anskaffas till de tolv divisionerna, varav 28 är tvåsitsiga JAS 39B.

Ombeväpning till Gripen-flottilj kommer fortsättningsvis att genomföras i följande turordning:

1997-1998 Gripen-division nummer 1 och 2 vid F 7 Såtenäs.

1999-2000 Gripen-division nummer 3 och 4 vid F 10 Ängelholm.

2000-2001 Gripen-division nummer 5 och 6 vid F 16 Uppsala.

2001-2006 Gripen-division nummer 7 till 12 vid flottiljer enligt senare beslut.

Anskaffning och integration av radarjaktroboten (Rb 99/AMRAAM) till Gripen fullföljs. Ny IR-robot och nya markmålsvapen studeras. Gripens spaningskapsel planeras vara operativ omkring

är 2002. Därmed har Gripen-systemets flerrollskapacitet uppnåtts. Simulatorskaffning av utbildnings- och taktiska momentsimulatorer pågår och ett hotanpassat radiosystem (TARAS) införs successivt. Sensor och motmedelssystem (SMS) till Gripen utvecklas och anskaffas stegvis, så att operativ effekt kan uppnås efter 2001.

● ● Flygstridskrafternas taktiska ledning kommer innan år 2000 att utövas från en central flygresursledning (CFR) och tre flygkommandostaber. Införandet av ett för flygstridskrafterna gemensamt lednings- och informationssystem fortsätter inom ramen för Försvarsmak- ►

tens sammanhållna system. Projektering för ett försvarsmaktsgemensamt IK/ID (igenkännings-/identifieringssystem) är inplanerat. Ett system av internationell standard övervägs.

Stridslednings- och luftbevakningsförbanden organiseras i sex strilbataljoner, vilket innebär att tre strilbataljoner avvecklas. Fem krigsorganiserade stridsledningscentraler (StriC) byggs upp. De första beräknas tas i begränsad operativ drift i början av försvarsbeslutsperioden. Äldre strilcentraler avvecklas efter hand. Omsättning av nuvarande luftförsvarscentraler planeras att genomföras efter 2002.

Radarsystemen PS-860 och PS-870 utgör under den kommande tioårsperioden huvudkomponenten i den markbaserade radarkedjan. Studier för ersättare kommer att påbörjas under perioden. Äldre radarstationer avvecklas. Personaluppfyllnad av frivillig personal till LOMOS-förbanden pågår. Huvuddelen av materiel till LOMOS-förbanden anskaffas dock under återtagandetiden.

Vid sekelskiftet är två flygburna radarflyggrupper FSR 890 (2x3 S 100B Argus) krigsorganiserade. De nya signalspaningsflygförbandet S 102B Korpen tas i operativt bruk 1998. Tillsammans utgör dessa förband viktiga enheter i Försvarsmaktens underrättelseinhämtning och förvarningssystem.

FSR 890-, S102-förbanden och VIP-transportflygförbanden kommer att flyttas från Malmen och Bromma och samlokaliseras till F 16 Uppsala. Detta sker i syfte att få rationell produktion. Omlokaliseringen ska vara genomförd senast 1999.

●● 16 basbataljoner vidmakthålls där delar av basbataljon ska ha hög krigsduglighet för att säkerställa tidig verkan med flygstridskrafterna. Åtta basbataljoner ska vara avvecklade senast 1999. Lednings- och kommunikationsutbyggnaden för att möjliggöra ledning av Gripen vid flottilflygplatser och krigsbaser fullföljs. Utbyggnad vid flottilflygplatser ska vara slutförd senast 2001. I syfte att ytterligare utöka basförbandens rörlighet införs bassystem 2000 successivt från och med 2002. Utbyggnad av ytterligare start- och landningsmöjligheter genomförs som anpassningsåtgärd.

Alla jaktflygdivisioner Jaktviggen vidmakthålls intill att dessa successivt ombeväpnas till Gripen-förband. Flygplan för två JA 37-divisioner behålls i materiell beredskap som en tillväxtbas. Sensor och motmedelsförmågan för JA 37 utvecklas och den nya radarjaktroboten Rb 99 integreras. AJS 37 Viggen och J 35J Draken avvecklas och ombeväpning till JAS 39 Gripen sker successivt

under perioden 1997-2002. Typinflygning på Viggen (TIS) med flygplan SK 37E (skol- & telekrigsversionen) omlokaliseras och genomförs vid F 4 fr o m 1999.

Kommunikationen mellan flyg- och ledningssystemen knyts ihop genom stegvis anskaffning av ett hotanpassat taktiskt radiosystem (TARAS).

Det lätta attacksystemet avvecklas ur krigsorganisationen. SK 60-flygplanen bibehålls som utbildningsplattform. Motorbyte på SK 60 slutförs som planerat. Målflygdivisionen vid F 16 Malmen läggs ner och flygplanssystem 32 Lansen avvecklas efter mer än 40 års tjänst i flygvapnet. Telekrigförmågan upprätt-

utbildningen, som överförs från F 5 till F 10 i Ängelholm.

Verksamheten vid F 14 (F 14 kvarstår tills vidare som skolförband i flygvapnet) och kvarvarande verksamhet vid F 5 ingår liksom övriga skolor i flygvapnet i skolutredningen. Det ska huvudspåret enligt FMP 97, där flygvapnets skolor avsågs lokaliseras till flygflottiljer måste nu omprövas utifrån skolutredningens förutsättningar.

Flygverksamheten vid F 15 skall successivt minska och upphöra senast 31 augusti 1997. F 15 läggs ned den 30 juni 1998.

Den grundläggande flygutbildningen (GFU) vid F 5 överförs till F 10 och ska

Foto: Ivar Blixt

PS-870 med fortifikatoriskt skydd.

hålls under en övergångsperiod av den nya Viggen-versionen SK 37E. På sikt skall denna förmåga finnas i Gripen.

Grundorganisation

Riksdagen har beslutat att F 5 i Ljungbyhed och F 15 i Söderhamn skall läggas ner. I försvarsbeslutet tog dock inte regering och riksdag slutlig ställning till Försvarsmaktens skolverksamhet. En särskild utredningsman, Gunnar Björk, har erhållit regeringens uppdrag att överse och samordna utbildningen inom Försvarsmakten men även pröva möjligheter till samordning med totalförsvaret i övrigt. Den utlokalisering av flygvapnets skolverksamhet som Försvarsmakten föreslog i försvarsmaktsplanen 1997, FMP 97, genomförs därför inte nu med undantag för den grundläggande flyg-

vara organiserad vid F 10 senast den 1 januari 1998. En samlad grundläggande taktisk flygutbildning (GTU) ska senast 1 januari 1998 vara organiserad vid F 16. Omlokalisering av övriga skolor vid F 5 (Väderskolan & Flygledarskolan) genomförs enligt skolutredningens resultat. F 5 läggs ned den 30 juni 1998. Kvarstående verksamhet överförs till F 10.

●● Statsmakternas inriktning är att Försvarsmakten senast den 1 juli 1997 ska upphöra att vara huvudman för trafikflygarhögskolan (TFHS). Försvarsmakten är odelat positiv till att det i landet finns en utbildning av civila trafikflygare. Det är dock ingen uppgift för Försvarsmakten att utbilda civila trafikflygare och utbildningen ska därför inte belasta försvarsanslaget. Försvarsmakten har till regeringen föreslagit att utbildningen av civila trafikflygare vid

TFHS bör överföras från försvarsdepartementets verksamhetsområde till utbildningsdepartementet. Försvarsmakten föreslår att universitetet i Lund övertar utbildningen. Regeringens ställningstagande väntas under hösten 1997.

Flygverksamheten vid målflygdivisionen vid Malmen minskar successivt och målflygdivisionen läggs ner 30 juni 1997. (Se även FV-Nytt 1/97, sid 21.)

Flygvapnets underrättelseskola och Försvarsmaktens Tolkskola vid F 20 ingår från den 1 juli 1998 i *Försvarsmaktens underrättelse- och säkerhetscentrum* (FMUSC) med lokalisering i Uppsala. Chefen för flygvapenledningen är central produktionsledare för FMUSC.

vara ett invasionsförsvar till ett **anpassningsförsvar**. Det nya anpassningsbegreppet innefattar åtgärder i tidsperioden *ett till tio år* och indelas i tre huvuddelar:

- ▶ **Återtagning** innebär åtgärder för att höja krigsdugligheten till anbefalld nivå hos befintlig krigsorganisation inom angivna tidskrav (ett år).
- ▶ **Tillväxt** innebär åtgärder för att främst öka krigsorganisationens kvantitet, men även innehåll (andra förbandstyper), och/eller kvalitet under en längre tid.
- ▶ **Ominriktning** innebär åtgärder för att anpassa Försvarsmakten mot föränd-

ri form av ett stort antal gamla huvudbaser som under senare år lagts ned eller nedväxlat till sidobaser, utgör en god fortifikatorisk förutsättning för tillväxt. Därutöver är vårt land rikligt utrustat med för civililt bruk anlagda start- och landningsmöjligheter. De fortifikatoriska förutsättningarna sammantaget med befintlig krigsorganisation skapar på kort sikt en möjlig tillväxtbas för att kvantitativt utöka basförbanden.

Ledningsförbandens tillväxt är till stor del beroende av kompletteringsanskaffning av teknisk utrustning. Härvid torde industrins förmåga att leverera tekniska komponenter vara gränssättande. Erfaren och välutbildad nyckelpersonal tar lång tid att få fram, detta utgör på kort sikt en begränsande faktor.

På kort sikt består tillväxtförmågan av möjligheten att bibehålla 37-systemet (Jaktviggen) samtidigt som Gripen tillförs. Möjligheten är dock beroende av flygplansindividernas flygtid och tillgång till utbildade piloter.

En förlängd serieleverans av JAS 39 Gripen bedöms vara möjlig så länge serietillverkning pågår. Forceerad leveranstakt av Gripen-flygplan bedöms inte på kort sikt vara realistiskt.

På lite längre sikt utgör de två Jaktviggen-divisioner som förrådsställs och bibehålls i materielberedskap (på lägsta möjliga underhållsnivå) en bas för tillväxt. Återuppbyggnad av förbanden bedöms kunna ske på ett tillfredsställande sätt så länge minst en Jaktviggen-division behålls i operativ drift.

Transportflygförbandens nuvarande krigsorganisation och storleken på den nationella flygbolagsverksamheten bedöms utgöra en stabil tillväxtbas, både på kort och lång sikt.

Foto: Jahn Charleville

StriC – en förevisningsuppställning på F 7 i fjol.

Regeringen har i regleringsbrev för 1997 gett Försvarsmakten i uppgift att redovisa förslag till en vädertjänstorganisation som är anpassad till Försvarsmaktens ändrade krigsorganisation. En centralisering av vädertjänstproduktionen bedöms som möjlig. En rationellare produktion ger långsiktiga besparingar. ÖB föreslår därför regeringen att *Södra och Norra vädercentralen utgår* ur grundorganisationen och att *Södra vädercentralen utgår* även ur krigsorganisationen. All vädertjänstproduktion i fred koncentreras till den Mellersta vädercentralen. Regeringens ställningstagande förväntas ske under hösten 1997.

Anpassning

Med 1996 års försvarsbeslut har Försvarsmakten tagit steget fullt ut från att

rade uppgifter eller omprioritering av existerande uppgifter.

Flygstridskrafternas återtagningsbehov och möjligheter. – Kompletteringsutbildning, samövning, förbandsövningar och kompletteringsanskaffning av viss materiel och vapen utgör det främsta återtagningsbehovet för att kunna höja krigsdugligheten hos flygstridskrafternas krigsförband. Flygvapnets yrkesofficerare tjänstgör i grundorganisationen till sin huvuddel vid någon av krigsförbandens kärnfunktioner, vilket medför att en kompetent kader finns som kan påbörja och genomföra kompletteringsutbildningar och övningar om återtagningsbehovet realiseras. En planering och realiserbarhetsprövning av återtagningsbehoven genomförs kontinuerligt.

Flygstridskrafternas nuvarande tillväxtmöjligheter. – Basförbandens "arv"

● ● **Flygstridskrafternas förmåga till ominriktning.** – Basbataljonerna har en i sig inbyggd förmåga till ominriktning, där förbanden kan koncentreras (kraftsamlas till landets alla delar) eller ytterligare spridas. Förbanden bedöms även ha god förmåga att lösa huvuduppgiften, betjäning av flygförband, vid internationella insatser.

Ledningsförbanden är till stor del beroende av infrastrukturella utbyggnader, men har en inbyggd kraftsamlingsförmåga inom eget territorium. För verkan i internationella sammanhang erfordras att resurser som medger uppbyggnad av infrastruktur anpassad till uppgiften medförs, vilket idag är en begränsning.

Gripen-systemets flerrollskapacitet medför en stor potential vad avser ominriktningen mot nya operativa uppgifter. För ytterligare utveckling av systemets förmåga bör anskaffning av kvalificerade vapen tidigareläggas.

De första eleverna som utbildats vid F 7:s Gripencenter flög i mitten av april Gripen för första gången. Flygningarna genomfördes efter cirka tre veckors teknisk utbildning och 20 timmar i simulatorflygning. F 7:s dome-simulator som är placerad i Gripencenter har för första gången utnyttjats för flygutbildning. – Omskolningsverksamheten som genomförs i den Taktiska utprovningseenhetens (TU 39) regi fortsätter under våren under ledning av kurschefen Major Urban Kärmander.

Flygsystemet JA 37 bedöms efter integration av kvalificerad jaktrobot (AM-RAAM/Rb 99) ha god förmåga att inriktas mot nya operativa uppgifter, främst kopplade till luftförsvarsuppgifter.

AJS 37-systemet bedöms ha motsvarande förmåga att möta förändrade operativa uppgifter – då kopplade till attack- och spaningsuppgifter.

Gemensamt för systemen är för närvarande den begränsade interoperabiliteten, vilket medför begränsningar vid ominriktning mot internationella insatser. Åtgärder har dock påbörjats för att möjliggöra flygstridskrafternas medverkan i internationell verksamhet. Materielanpassning till internationella standarder, doktrin Anpassning, språk, terminologi, taktikanpassning och övningsverksamhet är exempel på områden som successivt kommer att utvecklas.

Transportflygförbanden bedöms ha en god förmåga att lösa nya uppgifter, såväl i nationella som internationella sammanhang.

● ● **Förutsättningar för flygstridskrafternas långsiktiga anpassningsförmåga.** – Om anpassningsförmågan skall vara bestående, är en förutsättning att kunskapen om vad kravet på fullgod kvalitet är hålls levande. Det innebär att led-

ningsförbanden, några divisioner, några strilbataljoner och några basbataljoner bör ytterligare utbildas och vidmakthållas med hög krigsduglighet.

Försvarsmaktsplan 98 innehåller ett

Tabell 1

Krigsorganisationens utveckling

Förband	97-01-01	Mål 2001	Mål 2006
Flygkommando (FK 96)	3	0	0
Central FlygResursledn	0	1	1
Flygkommando (FK 99)	0	3	3
Regional Vädercentral	3	2	2
Basbataljoner	24	16	-1)
Flygverkstadsbataljoner	8	0	0
Strilbataljoner	9	6	6
StriC-komp	0	5	5
Radarflyggrupper 890	0	2	2
JAS 39-divisioner	0	6	12
JA 37 Viggen-div	8	6	1
AJS 37 Viggen-div	6	1	0
J 35J Draken-div	2	0	0
Tp-div TP 84	1	1	1
Tp-div TP 85/S 102B	1	1	1
Central tp-div	2	2	2
Regional tp-div	8	4	4
FRÅD-grupp	6	6	6

1) Basförband enligt Bas 2000

särtryck som beskriver *anpassning*. Denna kommer att spridas på stor bredd inom totalförsvaret.

Personal

Den påbörjade personalomstruktureringen ska genomföras med målsättningen att snarast skapa balans mellan behov och tillgång av personal. Rekryteringen till Flygvapnets Officershögskola/FOHS:OK anpassas med hänsyn till avgångar och att säkerställa en långsiktig personalförsörjning för yrkesfacken. Under 1998 påbörjar ca 100 yrkesofficerare och 40 reservofficerare utbildning vid FOHS.

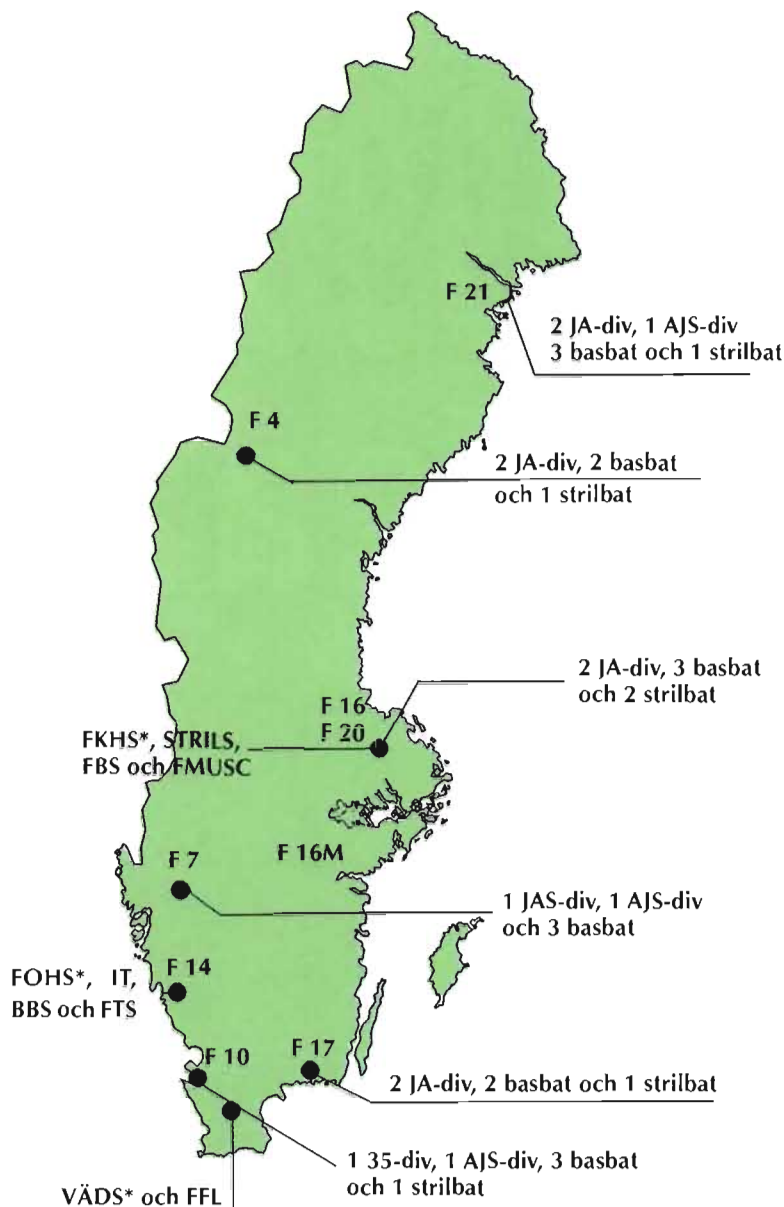
Yrkesofficersutbildningen skall präglas av högt ställda krav på ledarskapsförmåga, kunskap och kvalitet kopplat till den tekniska utvecklingen. Utbildning för internationell verksamhet integreras i den ordinarie utvecklingen. Reservofficerarnas ökade betydelse för att möta kraven på Försvarsmaktens anpassningsförmåga innebär att resurser har satsats på rekrytering, kompetensutveckling och utbildning. För att vidmakthålla reservofficerarnas kompetens har medel inplanerats för författningssenlig tjänstgöring under perioden 1998-2002. – (Tabell 2 + 3.)

Ekonomi

För att möjliggöra flygstridskrafternas utveckling har ÖB preliminärt avdelat följande ekonomiska resurser till chefen för flygvapenledningens programuppdrag. – (Tabell 4.)

Resurserna utgör ca 40 procent av Försvarsmaktens totala resurser. ■

Översiktlig produktion inför 1998

* Flygvapnets skolor avvaktar resultatet av skolutredningen.

Tabell 2

Personalläget utveckling i flygvapnet				
Tillgång	Behov	Yrkesofficerare	Reservofficerare	Civila
1997-01-01		4242	1753	2655
	2002-01-01	3748*	1602	1925
Differens		494	151	730

* Varav 80 officerare för tillväxt.

Tabell 3

Värnpliktsbehov (antal värnpliktiga) i flygvapnet					
1998	1999	2000	2001	2002	
2800	2800	3250	3250	3250	

Tabell 4

Planerade resurser 1998-2007 (mkr)						
Verksamhet	1998	1999	2000	2001	2002	2003-2007
Förbandsverksamhet	4.709	4.606	4.549	4.518	4.468	21.826
Materiel	11.850	12.162	11.999	10.893	11.229	49.404
MAL	210	207	153	152	156	581
Reserver	38	74	109	145	179	894
Totalt	16.807	17.049	16.810	15.708	16.032	72.705

Ett och ett halvt vanligt år var detta förlängda år. Det beror på att budgetåren i framtiden skall sammanfalla med kalenderåren. Året gick i materieförnyelsens tecken. Men året var också en lång förberedelse för försvarsbeslutet (FB 96) som antogs av riksdagen i december 1996. Beslutet innebär en kraftig kvantitativ reduktion av flygstridskrafternas framtida krigs- och grundorganisation. 1996 var dessutom ett jubileumsår – flygvapnet fyllde 70.

Text: Överstelöjtnant Hans Hellqvist,
Flygvapenledningen

95/1996

Ett låååååångt

Förutsättningarna. – Planeringen för budgetåret 95/1996 präglades av stor återhållsamhet. Utbildningen, såväl grundläggande-, repetitions- som personalutbildningen, lades på en nivå som understeg behovet.

Repetitionsutbildningen minskades med 90 procent, övningsverksamheten med 75 procent och flygtiden för de tunga systemen drogs ned med 10 procent. Krigsförbandens krigsduglighet tilläts nedgå. Intagningen till OHS (Officershögskolan) sänktes till en miniminivå som låg betydligt under flygvapnets faktiska behov.

Så började året! Och vad blev resultatet?

Lednings- och sambandsförband

De tre kommandostaberna, de tre vädercentralerna, de tio sambandsförbanden och de nio stridslednings- och luftbevakningsbataljonerna samt Försvarets Telenät (FTN) har vidmakthållits under året. Den krigsorganiserade delen av Chefen för första flygeskadern (C E 1) avvecklades planenligt den 30 juni 1996.

Förbanden har god till godtagbar förmåga att lösa sina krigsuppgifter. Jämfört med verksamhetsåret 94/95 har dock krigsdugligheten sammantaget sjunkit något.

JA 37 Jaktviggen utgör ryggraden i vårt luftförsvar ännu i flera år framöver.

Foto: Gösta Bolander

Utvecklingen av det för flygstridskrafterna gemensamma lednings- och informationssystemet IS FV har fortsatt under året. Flygkommandostaberna, flygflottiljerna och skolorna har utrustats med IS FV grundsystem.

Organiseringen av Luft- och markobservationssystemet LOMOS har fortsatt under året. Anskaffning av utbildningssystem och utbildning på systemet har genomförts. Avveckling av det optiska luftbevakningssystemet fortsätter.

Det flygburna spaningsradarsystemet FSR 890 utvecklas enligt målsättningar-

na. Två flygplan S 100B Argus och två radarstationer PS-890 har levererats till FMV (Försvarets Materielverk).

Tre radarplutoner PS-870 och fyra anläggningar 870 har under året tillförts krigsorganisationen och omsättning av stridsledningscentralerna Stril 60 till StriC pågår.

FTN moderniseras fortlöpande vilket bl a innebär, att nätets stomdel kommer att vara helt digitaliserat under första kvartalet 1997.

Utvecklingsarbetet för radiosystemet TARAS (fd RAS 90) fortskrider men nå-

got försenat, vilket medför vissa begränsningar i utprovningen av FSR 890:s integration (anpassning) till StriC.

Bas- och flygverkstadsförband

24 basbataljoner, två reducerade basbataljoner och nio flygverkstadsbataljoner har vidmakthållits under året.

Förbanden har god till godtagbar förmåga att lösa sina krigsuppgifter. Jäm-

verksamhetsår

fört med budgetåret 94/95 har krigsdugligheten sammantaget blivit något försämrade. Basbataljonernas samlade möjligheter att tillgodose uppgiften att betjäna flygförband har bibehållits på 94/95 års nivå, medan den andra uppgiften, försvar av flygbas, har sjunkit något.

Specialutbildningen har reducerats. Krigsförbandskurserna har fått stå tillbaka till förmån för utbildningen på ny materiel. Exempel på detta är att ca 50 procent av F 7:s tekniska personal genomgått Gripen-omskolning.

Projektet "Materiellyft 93-96" har omfördelat och avvecklat materiel som en följd av nedläggningarna från förra försvarsbeslutet (FB 92). Det arbetet har just avslutats. Nu uppstår emellertid en liknande situation med anledning av det nya försvarsbeslutet (FB 96). Av den anledningen har ett nytt projekt "MA-lyft 2000" organiserats med i stort sett samma uppgift som det förra.

Kostnaden för underhållet av flygplan har accentuerats under året och har resulterat i ett antal åtgärder. En förbättrad samordning av flottiljverkstädernas beläggning har ökat effektivitetsgraden från knappt 60 procent till över 70. Försök med "fasat" underhåll på Jaktviggen har visat sig vara så kostnadseffektivt att beslut tagits att införa sådant underhåll på hela JA 37-parken. "Underhållsutredning 2000" har under året kommit till slutsatsen att framtida underhåll skall bedrivas i två nivåer: basbataljon (i fred nuvarande stationskompani) samt vid en till två verkstäder.

På byggsidan fortsätter färdigställandet av ytterligare en Bas 90. Den beräknas vara klar under 1997. Utöver detta har en mängd smärre anläggningar

byggts vid våra baser, t ex beredskapsförläggning för flygförare, utbyggnad av kortbana och byte till sk AD-dörrar vid ett antal ammunitionsförråd.

Gripen-förband

Arbetet med att införa JAS 39 Gripen i flygvapnets organisation har fortsatt under året. Inriktningen är fortfarande att den första divisionen ska vara krigsorganiserad vid F 7 hösten 1997 och den andra 1998. JAS 39-flottilj nummer två blir F 10 som får sina flygplan med början 1999.

Delserie 1 om 30 flygplan är (som FlygvapenNytt redan i nr 5/96 kunde berättas) färdiglevererad. Leverans av delserie 2 om 110 flygplan har påbörjats. Den tvåsitsiga versionen gjorde sin jungfruflygning i slutet av april 1996.

Anskaffning av utrustningen till Gripen pågår. Varnar- och motmedelsutrustning (VMS 1) till flygplanen i delserie 1 har levererats och ett provsystem av sensor- och motverkanssystem (SMS) för delserie 2 och 3 är framtaget.

På vapensidan pågår leverans av bombkapseln. Dessutom finns kontrakt skrivet för leverans av Rb 99 (AM-RAAM). Anpassning av roboten till Gripen har påbörjats. Vidare har övningsammunition anskaffats till automatkanonen och studier av framtida IR- och radarjaktrobotar har påbörjats.

Gripencentrum vid F 7, som innehåller bl a divisionslokaler och utbildningsanordningar, invigdes av H M Konungen i början av juni 1996. Installationen av Gripens simulatoranläggning ►

– som består av Full Mission Simulator (FMS) och Multi Mission Trainer (MMT) – pågår. Vid Gripencentrum skall samtliga JAS 39-divisioner få sin grundläggande flygslagsutbildning och delar av den taktiska utbildningen. Här ska också inrymmas F 7:s båda JAS 39-divisioner.

Två hangarer för Gripen har färdigställts vid F 7. Vid F 10 sker förberedelser.

Övrigt stridsflyg

Krigsdugligheten för de två J 35J-divisionerna, de åtta JA 37-divisionerna, de sex AJS-divisionerna och de fyra LA-divisionerna har sjunkit något under året. Nedgången är dock planerad.

Integrationen till AJS-divisioner är organisatoriskt genomförd. Modifieringen av de sista flygplanen till AJS 37 beräknas vara klar i mitten av 1997.

Med hänsyn till Lätta attacken-divisionernas avveckling 1997, upphörde utbildningen redan under våren 1996. Övriga divisioners utbildning har resulterat i följande:

Planerad och uttagen flygtid (timmar):			
Flygslag	Planerat	Uttaget	Diff
J 35 J ¹⁾	6.133	5.345	-788
JA 37	21.337	20.351	-986
AJS 37 ¹⁾	17.223	16.236	-987

¹⁾ Inkl SK 35 resp SK 37 flygtid

Anledningen till att flygutbildningstiden blev något lägre än planerat beror på en kombination av vädersituationen och vissa brister i tillgången på radarjaktledare och flygtekniker.

Övningsverksamhet på krigsbaser (divisionsdygn):

Flygförband	93/94	94/95	95/1996 (12 mån)
Jaktflygdivisioner	33,5	52,75	11,25 (7,5)
AJS-flygdivisioner	33	35,75	13,5 (9)
LA-flygdivisioner	5	10	-
Summa:	71,5	98,5	24,75 (16,5)

Den kraftigt reducerade övningsverksamheten, som till del avspeglas i ovanstående tabell, har delvis kompenseras genom samverkan och samövning mellan flottiljer och divisioner inom ordinarie verksamhet.

Nyutbildade och krigsplacerade flygförare:

Flygförband	94/95	95/1996
Jaktflygdivisioner	16	20
AJS-flygdivisioner	10	6
Flyglärare	4	-

På materielsidan kan nämnas att anpassningen av Rb 99 (AMRAAM) till JA 37 har påbörjats samt att bombkapseln till AJS 37 är operativ sedan mitten av 1996.

Transportflyg- och flygräddningsförband

Fyra centrala och åtta regionala transportflygdivisioner samt fem tunga och tre medeltunga flygräddningsgrupper ingår i programmet. Krigsdugligheten är god till mycket god.

Planerad och uttagen flygtid (timmar) för de tunga systemen:		
Flygförband	Planerat	Uttaget
Transportflygdiv TP 84	6.190	5.990
Transportflygdiv TP 85	1.050	1.025
Frädgrupp HKP 10	5.220	5.192

Anm: TP 84 har flugit 543 flygtim för andra kunder än Försvarsmakten.

Gemensamma resurser

Utbyte av SK 60-motorer pågår. Samordnat med motorbytet görs en avionikmodifiering som innebär att vissa flyginstrument med tillhörande utrustningar byts ut.

Om- och tillbyggnad av massen vid F 21 har färdigställts under året. Vid F 7, F 17 och F 16 Malmen har fastigheter lösts in pga bullerskäl.

Arbetet med att flytta stöldbegärliga vapen och stöldbegärlig ammunition till mer skyddade platser har genomförts.

Personal

Anställd personal. – Tillförseln av yrkesofficerare har under året i stort mot-

JAS 39 Gripen förevisades 1996 bl a i Polen. I försämningsansträngningarna ingick bl a "pol-ska Gripen-modeller".

Foto: Håkan Brandt

Antalet planlagda övningar för Hercules-divisionen har varit lägre än normalt. Utbildningseffekten har emellertid delvis kompenseras genom tillämpade flygningar/skarpa insatser för bl a FN (IFOR i ex-Jugoslavien) samt för Röda Korset i Afrika.

Motmedelsinstallation (VMS) till TP 84 Hercules är avslutad.

De två nya flygplanen S 102B Korpen som skall ersätta de två Caravellerna (TP 85) utprovas och blir färdiga under 1997 resp 1998.

Den tolfte och sista räddningshelikopter HKP 10 Super Puma levererades i mars 1996. Därmed kan försvaret sätta upp sex flygräddningsgrupper HKP 10 med två helikoptrar i varje. Detta medför ett ny- och ombyggnadsbehov av hangarutrymmen vid F 4, F 7, F 10 och F 16 de kommande åren.

svarat avgångarna. Antalet yrkesofficerare är därmed oförändrat. Antalet civilanställda har däremot minskat något, vilket är ett resultat av det under året tillämpade anställningsstoppet.

Den nivåhöjande utbildningen har genomförts i huvudsak i planerad omfattning. Dock ligger utbildningsvolymen under flygvapnets nuvarande behov. Kvaliteten på den utbildning som genomförs bedöms dock vara god.

Specialutbildningen till bl a krigsförbandsbefattningar har legat på en låg nivå de senaste åren. Denna låga nivå tillsammans med den lika låga övningsverksamheten gör att "arvet" håller på att gå förlorat. De äldre som lämnar förbanden får inte möjlighet att överlämna sina erfarenheter till sina yngre kamrater. Risker är uppenbara att kompetensuppbyggnaden blir dyrköpt i framtiden om ingen förändring sker de närmaste åren. (Se Ledaren sid 3 i nr 1/97.)

Värnpliktiga. – Grundutbildningen av värnpliktiga har ytterligare anpassats till krigsorganisationens behov inom ramen för totalantalet. Bland annat har en skyddsmannautbildning påbörjats som möjliggör att effekten i basbataljonernas skyddskompani ökar trots minskat personalinnehåll.

GU	94/95	95/1996(12 mån)
Antalet inryckta	4.739	7.381 (4.921)
Utfall tjejdagar	1.284.531	1.707.011 (1.138.007)
Antal krigsplac	2.774	4.115 (2.743)
Avgångar %	11,8	14

Ingen bataljon har genomfört krigsförbandsövning. Några bataljoner har dock genomfört särskild övning befäl. Ett fåtal mindre förband har bedrivit fackövning.

Foto: Ivar Blixt

HKP 10 under räddningsuppdrag i fjällterräng.

RU	94/95	95/1996 (12 mån)
Antal inryckta	1.885	856 (570)
Utfall tjejdagar	21.125	8.589 (5.726)

Frivillig utbildning

Frivilligutbildningen i Försvarsmakten har inte kunnat genomföras i planerad utsträckning främst beroende på för få elever. Dels har det varit lågt deltagarantal på vissa kurser, dels har flera kurser ställts in på grund av för få elevanmälningar.

En stor del av frivilligutbildningen bedrivs som centrala kurser under sommarhalvåret. Det innebär att under perioden 95/1996 har i princip dubbelt så mycket verksamhet planerats och budgeterats. Dock har flera centrala kurser

(bl a i fordonsutbildning) inte dubblats, främst beroende på frivilliganslaget som endast räknades upp till 1,5 gång jämfört med ett normalår.

Miljöverksamhet

Ett antal lokalt betingade åtgärder har vidtagits – t ex:

- Installering av utrustning för flödeskontroll av spill- och dagvatten.
- Rening av släckvatten från brandövningsplats.
- Sanering av mark i samband med inträffade oljeläckage, avveckling av drivmedelsanläggningar m m.
- Ombyggnad av kyl- och frysanläggningar och utbyte av köldmedia.

Internationell verksamhet

Inom ramen för OSSE har ett samordnat utvärderingsbesök genomförts av Schweiz och Polen vid F 15 med gott resultat.

Flygvapnet har under 1996 deltagit i fem "Partnerskap för fred"-övningar. I en av dessa deltog AJS 37 i spaningsroll. I tre av övningarna deltog TP 84- och HKP 10-förband. Vid en övning deltog endast observatörer.

Under 1996 har besök gjorts i:

- ▶ Ungern i september med fyra JA 37 ur F 16 samt två SK 37 ur F 15.
- ▶ Norge, Bodö i augusti med två JA 37 och en SK 60 ur F 21 samt två SK 37 ur F 15.
- ▶ Polen i maj med fyra AJS 37 ur F 7.

Besök har mottagits från:

- ▶ England med fyra Tucano till F 5 i september.
- ▶ Holland med en division F-16 Fighting Falcon till F 4 i september.
- ▶ Norge med en division F-16 Fighting Falcon till F 21 i september 1995.

Flygvapnet 70 år

För att uppmärksamma flygvapnets jubileumsår 1996 anordnades en mängd aktiviteter. Här ett axplock:

- 21 januari: Jubileumskonsert i Berwaldhallen inför ca 1000 personer.
- 15 juni: Flygdag vid F 4, som också fyllde 70 år.
- 1 juli: Minneshallen i Stockholm med kransnedläggning och överflygning. Därefter mottagning på Karlbergs slott samt överflygning.
- 13-16 augusti: Seminariet "Air Power" i Linköping med bl a utländska föreläsare.
- 25 augusti: Huvudflygdagen vid F 5 med rekordstor publik och fantastiska flyguppvisningar (såväl inhemsk som utländsk).

Ekonomi

Flygvapenprogrammets slutliga andel av anslaget A 1 blev 12.751 miljoner kronor. Den slutliga anslagsbelastningen blev 256 Mkr lägre, helt enligt ÖB:s inriktning för budgetåret 95/1996.

Det relativt låga utfallet för 95/1996 (18 månader) beror på att FMV (enligt nya regler från regeringen) den 1 juni 1996 till Försvarsmakten återbetalat uteliggande förskott mot industrin. FMV har istället lånat till förskotten hos Riksgäldskontoret. Om förskottsåterbetalningen frånräknas har verksamheten i flygvapnet kostat 21,7 miljarder kronor fördelade på förbandsverksamhet med 6,8 miljarder, materielanskaffning med 14,6 miljarder och anläggningsanskaffning med 0,3 miljarder. ■

Kompositreparationer i

I och med att Försvarmakten successivt kommer att ombeväpna till fjärde generationen jetflygplan, d v s till JAS 39 Gripen, följer insikten att kunna ta hand om detta i flera avseenden annorlunda flygplan i såväl fred som ofred. Gripen är bl a till stor del byggd i ett nytt material – komposit. Skade- och brottstyper skiljer sig från metallflygplanens. Ny kunskap måste läras ut för att reparationer skall kunna utföras rätt. Även i fält.

Nedanstående artikel har FlygvapenNytt beställt av företaget Applied Composites, som ingår i Celsius Group.

För cirka tre år sedan bildades på Försvarets Materielverks (FMV) uppdrag en arbetsgrupp för att ta fram reparationsunderlag till kompositstrukturen på flygplan 39, d v s JAS 39 Gripen. Arbetsgruppen leds av FMV:FuhB och består av representanter för:

- ▶ Saab
- ▶ Applied Composites (ACAB)/Celsius Group
- ▶ CSM Materialteknik
- ▶ Flygtekniska Försöksanstalten/FFA
- ▶ F 14/Flygvapnets Halmstadsskolor.

Arbetsgruppen kallas "KREP39. Delgrupp skrov. Komposit". (Ett litet annorlunda namn, kan tyckas.)

Skador i kompositmaterial. – Kompositen kan enklast beskrivas som ett material som har två olika faser, i detta fall fiber och matris. Vanliga fibrer är kol, glas eller aramid. Vanliga plaster är epoxi eller polyester. Kompositmaterialen skiljer sig fundamentalt från metaller i bl a följande avseenden:

- Sammansatt material, av fiber och plast.
- Riktighetsberoende egenskaper.

Av dessa skäl kommer skade- och brottstyper att skilja sig från metaller. Vanliga typer av brott är delaminering (separation mellan skikt i ett laminat) eller fiberbrott. På Gripen är strukturen dimensionerad för att redan från början klara mindre skador utan reparation. Om däremot skadan är tillräckligt stor måste den repareras. Krav på en sådan reparation är:

- ▶ Flygplanet skall flyga utan restriktioner.
- ▶ Reparationen skall i krigstid utföras inom bestämda och snäva tidsramar.

Reparationsteknik

Enkelt kan en kompositreparation beskrivas enligt följande.

Skadebedömning: Det första och kanske viktigaste momentet är att bedöma skadans storlek. I många fall används här ultraljudprovning för att underlätta arbetet.

Borttagning av skadat material: Det skadade materialet tas bort med en speciell fräsutrustning anpassad för fältmässig tillverkning.

Tillverkning av laglapp: En laglapp tillverkas som skall ersätta det skadade materialet.

Limning: Laglappen limmas till det skadade laminatet.

Arbetet inom KREP39. – Arbetet har inletts med en mängd provreparationer som utförts i Saab:s och ACAB:s verkstäder. Vissa inledande hållfasthetsprov har visat, att den metodik som valts kommer att uppfylla kraven. Arbetet har inletts med att verifiera att reparationsmaterial och utrustningar fyller de krav vad avser:

- Hållfasthet.
- Fältmässighet.
- Tidsåtgång.

Reparationer måste kunna genomföras i besvärliga lägen – t ex både från sidan (fenan) och underifrån (t ex ving).

Fältövningar

För att studera detta konkret har man anordnat flera fältövningar vid F 14. I en av fältövningarna deltog Saab, ACAB och CSM Materialteknik. Under denna övning skulle paneler repareras utom-

hus och med mobila resurser för el och tryckluft.

Hittills har man genomfört tre fältövningar:

Höstövning: Under denna övning, som var den inledande, genomfördes kompletta reparationer av struktur som representerar fena på Gripen. Det visade sig att tidsåtgången var mindre än den prognos som gjorts före övningen. Den var också betydligt mindre än det krav som finns formulerat.

En reparation genomfördes på en fena. Fräsning på vertikal yta visade sig inte vara något problem med riktig utrustning.

Vinterövning: Övningen visade att den utrustning som valts fungerade väl i vintermiljö. För att genomföra kvalificerade reparationer måste man dock ha möjlighet att täcka flygplanet med tält eller presenningar. De alternativ som användes på övningen fungerade väl, men ett specialbyggt tält skulle underlätta arbetet ytterligare.

Vårövning: Under våren 1996 genomfördes en övning där reparationsmetoderna förevisades för det amerikanska flygvapnet (USAF). Detta var inledningen på ett samarbete mellan KREP-gruppen och USAF.

Under övningen genomfördes bl a en reparation på vingens undersida. Detta medför naturligtvis vissa problem med bl a arbetsställning. Övningen visade att man förlorar en del tid på den besvärliga arbetsställningen, men att kraven ändå uppfylls.

Fortsättning

Under 1997 planeras fler fältövningar. Bl a planeras deltagande i en krigsförbandsövning (KFÖ) under september månad. Innan årets slut kommer också det senaste i utvecklingen att slutföras. Efter det kommer tekniken att spridas via kurser och temadagar till flygvapnets förband. ■

fält

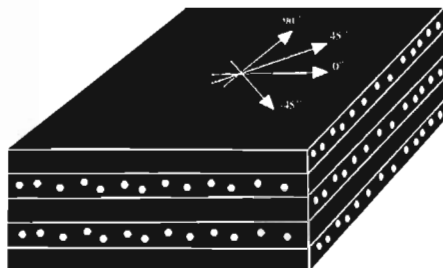
T v: Per Eliasson, Saab, utför en simulerad reparation på en Viggen-fena. Detta demonstrationsprov ägde rum under höstövningen 1995.

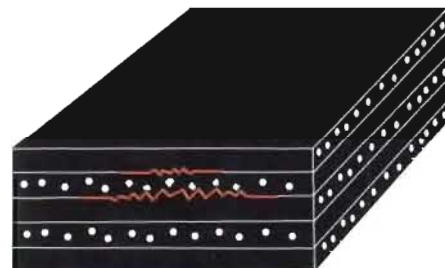
På bilden t h visas hur bearbetning av huvudställslucka på Viggen går till.

Bertil Grelsson, CSM Materialteknik, och Leif Höglund, F 14, visar upp en panel efter skjutprov. Panelen skall senare repareras.

Teckningen visar ett kompositlaminat. Laminatet byggs upp av ett antal skikt. Genom att variera skiktens fibervinklar kan laminatets egenskaper skräddarsys.

Teckningen visar en släppning mellan några skikt, en s k delaminering.

Torkning före limning. Diskussion mellan representanter för USAF och KREP39-gruppen vid vårövningen 1996.

Överblick av reparationsplatsen med Viggen-flygplan under skyl.

Personaltjänst i krig

Foto: Lasse Sjögren

Om det värsta
ändå händer

Det är naturligtvis allas vår förhoppning att vi skall slippa bli indragna i en krigssituation. Ändå måste vi på bästa rätt förbereda oss på den värsta situationen. Hur skall försvarets personalsättning genomföras? Hur skall personalen redovisas? Hur skall krigsgravtjänsten genomföras? Ja, frågorna är många och mycket angelägna – i synnerhet när man sätter människan/soldaten i centrum. Balans mellan personell och materiell uthållighet är ytterligare en viktig ingrediens.

Text:
Major Jan-Åke Rispling,
Arméns Underhållscentrum

Foto:
Sven-Åke Haglund

Vid Arméns Underhållscentrum (UHC) i Skövde finns sedan den 1 januari 1997 en försvarsmaktsgemensam resurs för att handlägga funktionsansvaret *personaltjänst i krig*. Arbetsgruppen, som organisatoriskt bär namnet Krigspersonalenheten, är allsidigt sammansatt med representation ur flygvapnet, armén och marinen. Dessutom finns civila företrädare inom områdena själavård och beteendevetenskap. Medarbetarna har erfarenheter från förbandstjänst, operativa staber och utlandstjänstgöring. Verksamheten bedrivs i nära samarbete med Högkvarteret och en referensgrupp från milostaberna.

De senaste årens uthållighetsstudier, utvärderingar av krigsorganisationen och erfarenheter från internationella insatser har visat, att personaltjänsten i krig måste lyftas fram på ett annat sätt än tidigare. Personaltjänsten måste komma in i ett tidigare skede, när chefer på olika nivåer drar upp riktlinjer för hur förbanden skall lösa sina uppgifter.

UHC utvecklar den del av verksamheten som innefattar metoder, organisation och materiel samt utarbetar förslag till delfunktionsreglementen. Anvisningar för utbildning och övning ligger också i uppdraget.

Efterreaktioner

Efter det att en person befunnit sig i påfrestande situationer, varit med om allvarigare händelser eller under lång tid levt under pressade förhållanden, kan det komma olika efterreaktioner – såväl

Med flyg till fronten.

psykiska som fysiska. Problemet aktualiserades på allvar först i samband med att amerikanska soldater återvände från kriget i Vietnam.

Cirka 30 procent eller var tredje hemvändande soldat hade svåra krisreaktioner. Sverige har haft militär personal i utlandstjänst (huvudsakligen inom FN) under krig eller krigsliknande förhållande sedan 1948.

Först i samband med det första uppdraget i det tidigare Jugoslavien och sista sjukhuskompaniet i Somalia 1995 inrättade Försvarsmakten (Swedint) ett särskilt hemkomstprogram som syftar till att reducera effekterna av lång och farofylld utlandstjänstgöring. Vår beteendevetare deltar regelbundet i detta arbete i syfte att ta till vara erfarenheter, vilka

i sin tur kan förbättra vår krigsorganisation.

Konsekvenser

Stridens konsekvenser är ett uttryck för att beskriva det som händer på stridsfältet med tanke på skadade och döda, egna soldater, civila och fienden, liksom fångar vilka förbandschefen har skyldighet att omhänderta och undanföra.

Omhändertagande och undanförelse måste ingå i planeringen. Än större konsekvenser uppstår när våra förband återtar områden (t ex delar av basbataljonen) som fienden behärskar. Behovet av den undanförelse som initieras från stridande förband kan i regel varken påverkas eller avbrytas.

Stridens konsekvenser har särskilt studerats från folkrättslig synpunkt med hänsyn taget till de konventioner som Sverige ratificerat (anslutit sig till).

Med detta som bakgrund har nya typer av förband utvecklats inom fång- och gravtjänsten.

Gränssättande. – Brist på sömn är en för stridsvärdet mycket utslagsgivande faktor. Återhämtning bör därför regelbundet planeras in och genomföras. Stridsreaktioner kan bli gränssättande för ett förbands förmåga att lösa sina uppgifter. Därför måste reaktionerna tidigt hanteras med rätt teknik.

Krigsfångar och döda minskar snabbt handlingsfriheten. Undanförelse av fångar och döda måste därför planeras noggrant och genomföras snabbt.

Delfunktioner. – Här följer de verksamheter som UHC arbetar med inom personaltjänst i krig:

Personaladministration

Delfunktionen innehåller många viktiga komponenter som alla syftar till att "hålla reda på" all personal inom våra förband, speciellt inom områdena *personalredovisning*, *personalutveckling* och *tjänstgöringsvillkor*.

Det som känns mest angeläget är att utveckla ett nytt system för personrapportering. Totalförsvarets Pliktverk (TPV) har ansvaret för folkbokföringen i krig av bl a vår personal. Vårt nuvarande personrapporteringssystem bygger helt på manuella metoder med hjälp av papper och penna. (!)

Rapporteringen sker till Pliktverkets Regionkontor med fältpost. Detta system är otidsenligt och otillfredsställande, eftersom det kan ta upp till en vecka innan rapporteringen når fram och Pliktverkets databas uppdateras.

Handläggare av delfunktionen inom UhC är major **Jan-Åke Risping**.

Personalersättning

UhC har genomfört en personalersättningsutredning (UPERS). Syftet var att över tiden erhålla balans mellan personell och materiell uthållighet inom ar-

Minhund i arbete.

méförbanden. Utredningen visade, att ett nytt system bör införas för att få denna balans. Utredningen föredrogs för arméchefen våren 1995. Avdömning sker under 1997.

På Högkvarterets uppdrag genomförs under UhC:s ledning ett arbete som syftar till att utveckla en motsvarande tillämpningsprincip för marin- och flygvapenförbanden.

Handläggare av delfunktionen inom

Genom stridszonen.

Att vara mentalt beredd.

UhC är överstelöjtnant **Sigvard Oscarsson**.

Personalvård

Personalvårdens målsättning är dels att bidra till att god förbandsanda upprätthålls och utvecklas, dels att företräda samhällets gällande värderingar. Personalvården omfattar:

- ▶ Allmän personalvård
- ▶ kultur
- ▶ socialtjänst
- ▶ medinflytande
- ▶ själavård
- ▶ arbetsmiljö.

Styrande för personalvården är att hela människans behov även under extrema förhållanden tillgodoses.

Handläggare av delfunktionen inom UhC är avdelningsdirektör **Monica Gustafson** och stabspastor **Kurt Olsson**.

Krigsfångtjänst

Resurser för uppsamling, förvaring och transport av fångar planeras och samordnas med samhällets i övrigt. **Fångplatser** upprättas och betjänas av **Fångkompani** så nära de stridande förbanden som möjligt i syfte att dessa skall kunna avlämna fångar omgående. Lämpliga

lokaler är t ex idrottshallar. Fångplats skall kunna förvara fångar upp till tre dygn. **Fångläger** upprättas och betjänas av **Fånglägerbataljon** och kräver stora resurser, t ex ett industriområde. Fångläger skall kunna förvara fångar under lång tid. Nya förband organiseras som personella mobenheter och framgår av bilden.

Handläggare av delfunktionen inom UhC är major **Håkan Nyström**.

PW **Fånglägerbataljon**
FÅNGLÄGER 10.000
fångar.
En bataljon grundtilldelad/milo.

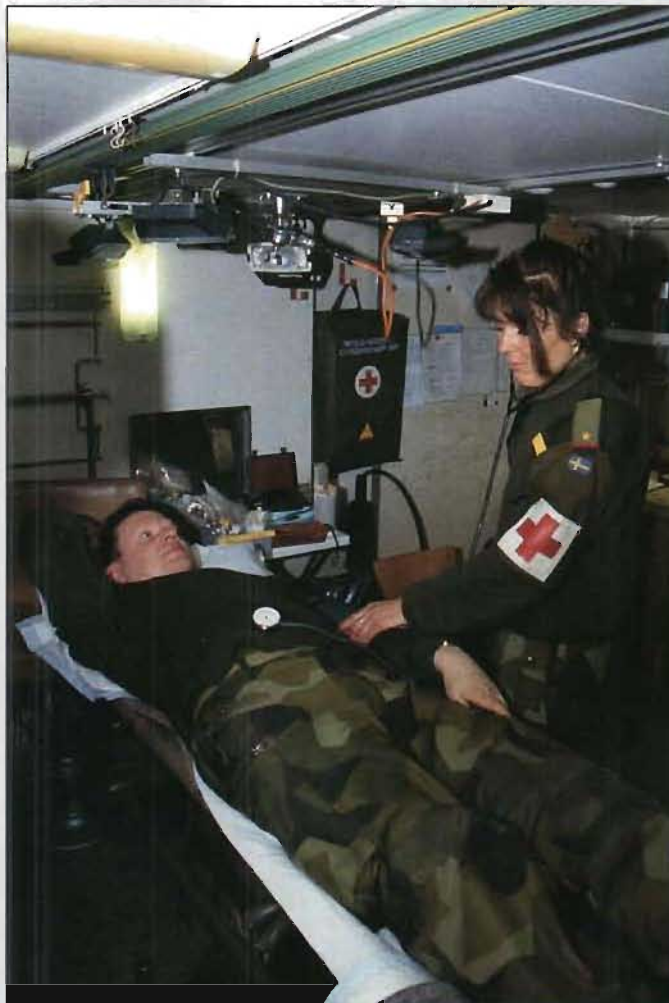
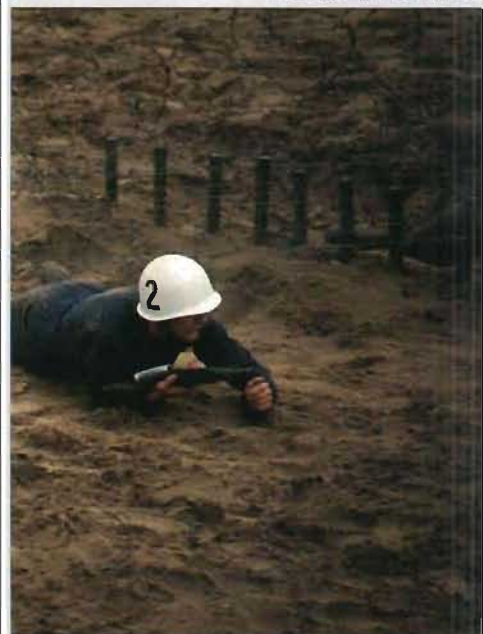
PW **Fångkompani**
FÅNGLATS 2.000
fångar.
Två kompanier grundtilldelade/milo (ett kompani Gotland).

Krigsgravtjänst

Chef ansvarar för omhändertagande av döda (egna, civila och fiender) inom eget område. Målet är att egna och civila döda skall transporteras till sin hemförsamling. Döda fiender hanteras så långt möjligt är i enlighet med den religion och sedvana som existerar i hemlandet. Särskilda, för konflikten, internationella överenskommelser kan komma att kräva speciell hantering av fiendens döda.

Gravsättning i fältgrav görs då andra möjligheter är uteslutna.

Att vara övad/tränad.

Bra krigsjukvård – ett måste.

De flesta som dör i strid avlider i sjukvårdskedjan. Detta måste beaktas vid planering och genomförande.

Krigsgravtjänsten samordnas med samhällets hantering av döda särskilt vad gäller uppsamlingsplatser och transporter. T ex: Kommunerna har planlagt att använda ishallar och vissa kyl- och frysanläggningar för uppsamling och förvaring av döda. Kyl- och frysbilar är inplanerade för transporter (jämför Scan-

Nödvändigheten att kunna få minnas och hedra.

dinavian Star och Estonia).

Nya förband har utvecklats för att planera och genomföra krigsgravtjänsten. Dessa organiseras som personella mobiliseringsenheter.

Handläggare av delfunktionen inom UhC är major **Håkan Nyström**.

G **Gravledningsenhet**
Leda gravtjänsten:
– Uppsamlingsplats
– Krigskyrkogård

G **Gravkompani**
Betjäna:
– Uppsamlingsplats
– Krigskyrkogård

Två kompanier grundtilldelade/milo (ett kompani Gotland).

Folkrätt

Humanitär rätt i krig. – UhC har inom armén svarat för handläggning av och utbildning i den humanitära rätten i krig. Med redovisning av den i inledningen nämnda utredningen har UhC föreslagit, att ett särskilt uppdrag erhålls för delfunktionen:

Handlägga den humanitära rätten för Försvarsmaktens produktion av målsättningar och reglementen. ● Utveckla och ge ut Försvarsmaktens utbildningsmaterial för delfunktionen. ● Tillhandahålla utbildning inom Försvarsmakten för nivåer upp till FHS. ● Utarbeta Utbildningsreglemente i Folkrätt att fastställas av ÖB.

Handläggare för delfunktionen inom UhC är major **Per Lothigius**. ■

Text:
Lars Christofferson, HKU/7170

Foto:
Johnny Lindahl

ÖB

ÖB i framsits taxar in efter tredje flygningen med JAS 39B Gripen.

flygutvärdarar

Följande bygger på ett samtal Lars Christofferson, Högkvarterets informationsavdelning, haft med överbefälhavaren, general Ove Wiktorin, efter dennes tre flygningar med JAS 39 Gripen. General Wiktorin bekantade sig först med flygplanet i simulator, cirka fyra timmar, och genomförde sedan tre flygningar med det riktiga flygplanet i cirka tre timmar. Under flygningarna fick general Wiktorin möjlighet att utföra avancerad flygning och pröva på de tre rollerna – jakt, attack och spaning. Avionik, sensorer och annat testades ingående och ÖB fick en god inblick i hur Gripen-systemet kan bidra till att stärka Försvarmakten.

"JAS 39 Gripen är en tekniskt avancerad produkt som jag, som svensk, är stolt över att vi har haft både taktiskt och tekniskt kunnande att ta fram. Vi har kunskapen och förmågan att definiera, utveckla och producera komplexa system. Det är ett utomordentligt kvalificerat vapensystem. Jag är nu, efter praktisk erfarenhet men också genom att tidigare ha studerat ut-

vecklingen av teorin, helt övertygad om att de tre rollerna – jakt, attack och spaning – kommer att fungera på ett fullödigt sätt. Likaså är jag övertygad om att den unika skyddsfilosofi och hanteringsfilosofi, som ligger i marksidans arbete med Gripen-systemet i en stridsituation, kommer att fungera.

Hanterandet på marken bygger på att man tillsammans med värnpliktiga under mycket primitiva förhållanden från

vägbaser av rätt låg kvalitet ska kunna ombevärma, fylla på bränsle och göra service mellan flygningarna. Fältnärsigheten har prioriterats. Gripen-systemet har en utomordentligt viktig funktion i den svenska försvarsmakten – nu och i framtiden.

●● Och så över till själva flygningen av flygplanet. Det första som slår en, som äldre pilot och efter att ha flugit under så många år, är att det är för bedrövligt att man inte är yngre och kan få ägna sitt liv fullt ut att få flyga Gripen. Jag fick en utomordentligt stor känsla och glädje av att flyga det här flygplanet.

Jag tycker att flygandet av själva plattformen inte är särskilt dramatisk för en gammal Viggen-pilot som jag. Efter cirka fyra timmar i simulator var det inte märkvärdigt att sätta sig i Gripen. Man känner sig direkt hemma i flygplanet. Det som är skillnaden är Gripens prestanda jämfört med andra flygplans jag flugit – både inhemska och utländska. Och då vill jag påpeka att jag – förutom alltså Jaktviggen – har flugit flygplan som amerikanska F-16 Fighting Falcon, ryska MiG-29 Fulcrum och franska Mirage 2000.

JAS 39 Gripen är prestandamässigt en ren fröjd för piloten. Jag hade trott, efter

ÖB intervjuas av TV om intrycken av spakandet av fjärde generationen jetstridsflygplan.

Gripen

alla diskussioner om elektriska styrsystem, i vilka piloten inte har direkt access till rodren – datorerna ligger mellan styrtorna och piloten – att man skulle uppleva detta som en fördröjning mellan spakutslag och önskan som förare till

dess att flygplanet reagerade. Men så var det inte. Det var mycket behagligt och harmoniskt att flyga Gripen.

Sedan är det kanske nästan onödigt, när man har sett prestandakurvor och andra data, att nämna hur flygplanet svänger och håller fart som inget annat flygplan jag flugit. Det inducerade motståndet är mycket lågt. Det är en ren glädje att konstatera hur vackert flygplanet skär genom luften.

Efter det att jag landat första gången – jag har genomfört tre flygpäss – frågade

man mig vad jag tyckte. Många delta-vingade flygplan har ju ett inducerat motstånd, som gör att man tycker sig dra omkring med en ladugårdsdörr. Det här flygplanet bara glider igenom luftmassorna. Det är lätt att hantera och behagligt att flyga. Tekniker talar ofta om vackra lösningar. Efter att ha flugit Gripen förstår jag vad de menar.

● ● Den andra delen, som är minst lika viktig, är den inblick jag med mina tre flygningar fått i vapensystem och radarprestanda. Det är fascinerande att ligga över Västervik och med hjälp av sensorer räkna fartygen som ligger i Visbys hamnbassäng eller att följa trafiken på E4:an mellan Stockholm och Malmö. Det är en imponerande upplösning i radarförmågan i alla tre moderna – jakt, attack och spaning. Betänk också hur radarn är kopplad till vapensystem och annat.

Det är självklart att man som pilot börjar fundera på vad man mer kan uträtta med Gripen-systemet. När det här flygplanet med sin enorma datorkapacitet kommer ut på förband i större omfattning och möter våra ungdomar, som är ivriga på att driva utvecklingen vidare, kommer vi att få vara med om en "explosion" i nya sätt att använda system. JAS 39 Gripen som system av system är oerhört flexibelt. Man kan göra "konster" som för bara några år sedan var omöjliga. Med mjukvaruförändringar kan utvecklingen föras vidare. Det finns en stor utvecklingspotential inbyggd i Gripen-systemet. Vi har fått ett flexibelt system som ständigt befinner sig i en vidareutvecklingsprocess. Dessutom är flygplanet utvecklat för informationskriget.

Det är helhetssynen och avvägningen mellan olika faktorer som ger flexibiliteten, stridsvärdet och stridsekonomin. Det är sammankopplingen av strids- och systemegenskaper som tillåter flygplanet att överleva och att fortsätta att operera framgångsrikt. Gripen har konstruerats för högt uppdragstempo, dvs hög uppdragsproduktion och hög stridseffektivitet och intensitet under uppdrag. Samtidigt ska flygplanet uppfylla stränga krav på flygsäkerhet, utbildning och låga operativa kostnader.

● ● Framgång i militära sammanhang är mer än någonsin beroende av *kunskap och information*. Fördelarna ligger i förmågan att inhämta, bearbeta, agera på information och att kommunicera den. Och det rör sig också om att ha förmågan att kunna integrera komplexa informationssystem.

Med Gripen-systemet har vi fått ett system av system och vi måste nu tillägna oss ett *nytt sätt att tänka*. Vi måste inse att information är en styrkeförstärkare och vi måste inse informationens natur och möjligheter. Filosofin med ▶

ÖB tackar sin "co-pilot" Torsten Öman efter det härliga luftdopet.

JAS 39 Gripen möjliggör för oss att samverka med olika slags stridskrafter och vi kan göra det på alla nivåer av konflikter.

Informationsrevolutionen i samhället är enligt min mening en kraftkälla också för militära förändringar. Denna möjliggör att vi kan utnyttja den tekniska potentialen på alldeles nya sätt. Informationstekniken ger oss kunskap om komplexa skeenden över stora geografiska ytor.

●● Sammanfattningsvis vill jag säga att det var ett mycket behagligt flygplan att flyga och ett rent nöje att få göra det. Prestandamässigt, systemmässigt och vapenmässigt har vi fått ett första klassens flygplan och jag är glad över att vi nu har flygplanet under leverans och införande i flygvapnet.

Informationsdelen är ytterligt betydelsefull. Man har som pilot tillgång till

information via sina egna spanings sensorer men också via datalänk mot andra Gripen-flygplan, mot marken och mot den kommande flygburna radarn. Den informationsmängd man som pilot har att hantera är enorm. Men logiken och systemuppbyggnaden gör att man märkar hantera informationsflödet.

Allting känns som att det sitter på rätt plats och man hittar naturligt till knappar

och funktioner. Informationspresentationen är överskådlig och lättförståelig. Teknikerna och vetenskapsmännen har lagt ner mycket stor möda på att interaktionen mellan människa och maskin ska fungera optimalt.

●● Flygplanet är också byggt för samverkan (joint operations). Alla tre moderna kräver att man kan samverka mellan olika typer av stridskrafter mot en motståndare.

Den här samverkansformen är inbyggd i flygplanet och är en av grundtankarna i hela konceptet.

Som kund borde man kanske inte berömma en produkt som inte är slutlevererad. Men i det här fallet går det inte att låta bli. JAS 39 Gripen är ett fantastiskt flygplan som kommer att ge Sverige ett mycket bra luftförsvaret och spela en mycket viktig roll i Försvarmakten." ■

Den tvåsitsiga JAS 39B lastad med attackrobotar under vingarna.

Österrikare flyger Gripen

En förutvärderingsgrupp från det österrikiska flygvapnet har gästade Saab i Linköping för att flyga JAS 39 Gripen. Två piloter och en flygtekniker har under en marsvecka flugit nio pass i den tvåsitsiga JAS 39B Gripen. De båda piloterna flög alla sina pass i framsits med en av Saab:s testpiloter (Ola Rignell) som back up i baksits. Det österrikiska utvärderingsteamet hann också med att tillbringa cirka 50 timmar i olika tekniska och taktiska simulatorer på Saab.

Besöket innehöll också en vis-

ning av produktionen av Gripen i Linköping samt olika föredragningar om hela Gripen-systemet, exempelvis underhåll och taktiska möjligheter.

– Flygningarna som våra gäster från Österrike gjorde gick helt utan problem, säger Alan Garwood Marknadschef Europa för Saab-BAe Gripen AB.

– Den tvåsitsiga Gripen kommer från och med nu att användas av olika utvärderingsgrupper. Eftersom tvåsitsaren är ett operativt stridsflygplan har den exakt samma egenskaper som

den ensitsiga varianten. Den passar därför bättre till utvärderingar än de flygplanstyper som har en tvåsitsig skolversion av ett ensitsigt stridsflygplan, säger Hans Krüger, chef för affärsenheten Gripen inom Saab AB.

Bara några veckor innan österrikarna gjorde sina testflygningar i tvåsitsaren, hade Sveriges ÖB, general Owe Wiktorin, genomfört sina första Gripen-pass.

Sedan ett säkerhetsavtal tecknats mellan Sverige och Polen, ges även polska testpiloter möjligheten att senare i år provflyga

Gripen – ett flygplan som Polen visat intresse för inför sitt val av nytt stridsflygplan för 2000-talet.

JAS 39 Gripen är det första fjärde generationen jetstridsflygplan som tagits i bruk i världen. "39:an" introduceras för närvarande i Försvarmakten/F 7. Hittills är 140 flygplan beställda varav cirka 40 har levererats. Riksdagen beslutade i december förra året om att införskaffa flygplan till ytterligare fyra divisioner; totalt blir det tolv Gripen-divisioner. ■

LJ & JC

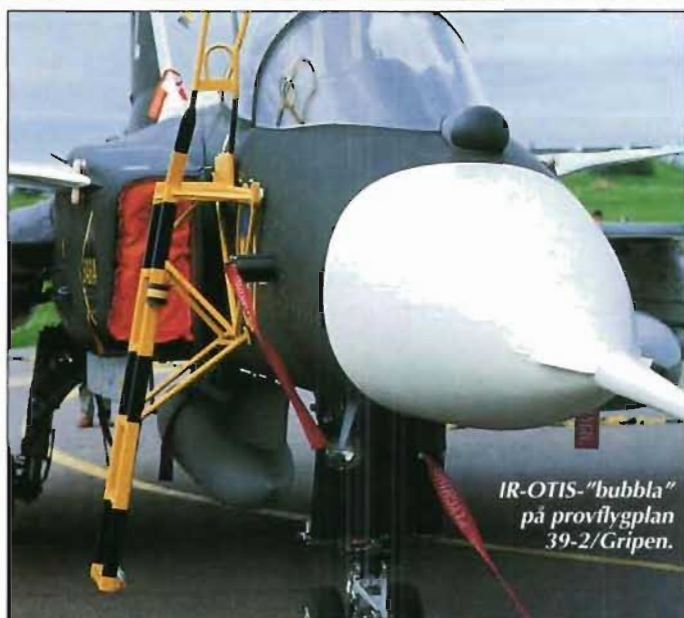
Överste 1 Erich Wolf var mycket nöjd med Gripen.

Saab:s provflygare Ola Rignell (t v) tillsammans med österrikiske piloten Franz Six.

Foto: Johnny Lindahl

IR-OTIS-*"bubbla"*
på provflygplan
39-2/Gripen.

Order på försöksprogram IR-OTIS

Under rubriken "Kanske något för framtiden" berättade FlygvapenNytt i nr 3/92 om hur prov med optroniskt målinmätningssystem, kallat OTIS, inlemts i Sverige. Provbänk var redan då en Jaktviggen och siktet var försiktigt inställt på en framtida Gripen-version.

Nu har studierna och proven intensifierats. Forsvarets Materielverk har i december 1996 lagt en order hos Saab Dynamics gällande "Försöksprogram IR-OTIS" för JAS 39 Gripen.

IR-OTIS är en kombination av en IRST-utrustning och en FLIR-utrustning. IRST har spaningsfunktion med lång räckvidd och FLIR har en bildalstrande kamera som kan användas för markspaning, identifiering samt som navigeringshjälpmedel i mörker.

– IR-OTIS ser 2-3 gånger mer och längre än vad radarn gör. Med denna utrustning får vi redundans i systemet, säger överstelöjtnant Bength Larsson, chef för den taktiska utbildningen för Jaktviggen (TU-JA 37), F 17.

– Systemet kommer att provas med JA 37 under ett dussintal provpass i sommar, fortsätter Bength Larsson. – Det utgör utvecklingsbas/försöksprogram för ett utvecklat Gripen-system som också har bäring på en exportversion.

Det skall tilläggas, att i samma Viggen-provflygplan införs ett hjälminmätningssystem, som skall kunna peka ut för OTIS och radarn de mål som piloten ser.

När IR-OTIS upptäcker mål under spaning presenteras dessa som syntetiska indikatorer på pilotens instrumentpanel. Den bildalstrande IR-kameran kan också registrera IR-bilder på videobandspelare för dokumentering vid incidenttillfällen.

● ● Vid sidan om IR-OTIS-proven med en special-Jaktviggen

införs successivt i JA-systemet ett "Midlife-Upgrade-program" kallat modifieringspaket D. Cirka fyra JA 37-divisioner berörs. Moderniseringen beräknas pågå till sekelskiftet, så att Jaktviggen kan motsvara stridskraven efter år 2000. Modpaketet innehåller en hårdvarumodifiering med bl a ny busstandard-1553 och en ny mjukvaruedition till Jaktviggens centraldator kallad ED 33.

Dessutom ingår i "mod-paket David":

- Integrering av radarjaktroboten AMRAAM (Rb 99) samt en ny vapendator, ANP 37, som ger ett Gripen-liknande vapensnitt.

- Modifierad radar, Ericsson PS-46A.
- En "datastav" – ett bärbart dataminne som redan används i Gripen och AJS 37 Viggen.
- Nytt taktiskt radiosystem, TARAS, som också installeras i Gripen.

Överstelöjtnant Bength Larsson säger om ED 33:

– Förändringen mot tidigare gäller presentationen på den taktiska indikatorn (TI) och antalet "aktiva på jaktlänken". Åtgärden är av mycket stor betydelse för JA 37 i sig. Förutsättningen för att kunna öva och framför allt kunna verka under mer komplexa förhållanden med stora krav på omvärldsuppfattning har ökat betydligt. Detta gynnar även inläringen vid övergång från Viggen-systemet till Gripen-systemet.

– Informationsbehovet för en pilot är stort. Det innebär emellertid inte att all information skall presenteras, utan att rätt information skall presenteras i rätt sammanhang – på rätt sätt. – Att överbelasta en pilot p g a ett dåligt utfört systemeringsarbete vore mycket olyckligt. Men min uppfattning är att vi/TU JA 37 inte har överskridit denna gräns, avrundar Bength Larsson.

Alla kommer vi säkert med tillförsikt kunna se fram emot den Jaktviggen som "modpaket David" föder fram om några år. ■

Foto: Torbjörn Caspersson

JA 37 med "försöks-OTIS" vid frontrutan + TU-JA 37 årgång 1996.

Året är 1946, den 1 juli. Platsen Ljungbyheds järnvägsstation. 66 unga män på väg mot F 5 och utbildning till stamflygförare (en benämning som fyra år senare blev fältflygare). – Längst fram till höger går Orvar Lundberg = denna artikels författare.

Text: Orvar Lundberg

Foto via Försvarets Bildbyrå

Förste stamflygföraren 50 år ...

I år är det 50 år sedan de första nya fältflygarna inledde sin flygtjänstbana. Enligt FLYGVAPENOR- DER nr B39/47 beordrades den första kullen av den nya kategorin "till flygtjänstgöring fr o m den 26 april såsom ff ... berättigade att bära flygarmärke m/36 (guld) samt genomgå GFSU:1 vid F 6 (jml fo nr B 34/1947)". 27 var de utexaminerades antal. (39 hade inte bestått utbildningsproven.)

Äventyret hade inletts ungefär ett år tidigare. Inryckning till flygutbildning vid F 5 i Ljungbyhed skedde den 1 juli 1946 före kl 10. De nyinryckandes antal räknades till 66. Första flygpasset som elev i SK 25 ägde rum dagen därpå! Skolan ville snabbt introducera verkligheten samt sekundärt se om det fanns agnar som tidigt måste sorteras från vetet, s a s.

Benämningen *fältflygare* fastställdes inte förrän i september 1950 efter det vinnande förslaget i en namnpristävling.

Benämningen hade dock använts tidigare på 1920-talet; då gemensam för alla utbildade militärflygförare.

1946 användes emellertid benämningen *stamflygförare*. Det var dock en benämning som inte ansågs helt lyckad och därför fastställdes att endast gälla tillfälligt.

● ● Varför infördes en ny flygförarkategori? undrar säkert många läsare. Orsakerna var flera. 1941 års försvarsutredning ansåg att 1936 års försvarsbeslut för flygvapnets organisation inte tillgodosåg flygvapnets beredskapskrav kvalitativt och kvantitativt efter erfarenheterna från beredskapstiden. Man ansåg därför att all personal i krigsflygförbanden skulle vara stamanställd. Men eftersom det inte fick bli för dyrt föreslogs att en tredjedel skulle utgöras av värnpliktiga och reservare.

Krigserfarenheterna visade på betydelsen av att den flygande personalen var ung. De fysiska kraven ökades även genom tillkomsten av jetflyg. Betydelsen av unga flygförare och utvecklingen mot ökad teknisk komplicitet ledde till krav på att *slopa kategorierna flygande reservare och värnpliktiga* och till krav på sänkt pensionsålder.

Det tidigare systemet att rekrytera flygande personal även från markpersonal (mekaniker, signalister m fl) innebar dyrbar dubbelutbildning och dränering av

dessa markkategorier på de bästa krafterna. Det borde därför frångås.

Argumenten ledde till krav på ett system med *korttidsanställda* flygförare, något som väsentligt skulle föryngra den flygande personalen och dessutom till undvikande av kostnader för dubbelutbildning.

Civillflygets väntade expansion med ökat behov av flygförare kunde också lättare hanteras.

Ett förslag till en ny för flygtjänst direktrekryterad kategori, som även kunde utgöra en grund för officersutbildningen, blev resultatet.

● ● Beslutet 1946 kan sammanfattas så här. Antagning av nya reservofficersaspiranter i flygtjänst upphörde liksom antagning av värnpliktiga flygförare (silvervingar). Även kommanderingen av stammanskap (mekaniker m fl) upphörde. Flygutbildade volontärer anställdes för att utbildas till stamflygförare.

Åldersgränserna för anställning som volontär var 18 till 21 år. Kontraktstiden var sex år för volontärer med realexamen och 6 1/2 år för de med folkskola. Kontraktstiden kunde högst förlängas till uppnådd ålder av 28 år.

Anställnings- och utbildningsförhållandena m m har ändrats väsentligt sedan 1946. Detta är emellertid en annan historia. – Till och med F 5 är på väg att bli historia ... ■

Förra chefen för F 13M, överstelöjtnant Allan Falk, höll i våras ett uppskattat föredrag på Flygvapenmuseum om den märklige Döderhultarn. Museets grupp "Beväringsmönstring" saknar tyvärr två svartmålade militära figurer; här markerade med frågetecknen. Vem vet något om allt detta? Finns de "i livet"?

Foto: Niklas Forslind

Efterlysning!

Två beväringsmönstrare saknas

Text: Ingemar Lindstrand

Den lika kände som originelle träskulptören Axel "Döderhultarn" Pettersson i Oskarshamn var som bekant fascinerad av flygkonsten. När han 1913 fick veta att den franske aviätören Chevillard skulle flyga i Stockholm, reste Döderhultarn dit. Han lyckades få friherre Carl Cederström och författaren Hans Zetterström (Hasse Z) att beveka Chevillard att ta med den småländske – av dessa herrar erkände – konstnären på en avancerad flyguppvisning över Gärdet.

ändrade sig, då Döderhultarn eljest hotade att bränna upp hela samlingen på 57 figurer!

● ● När så flygvapnet bildades 1926 fanns tanken att fördela dessa konstverk till officersmässarna på de fyra flygkåren: F 3, F 1, F 2 och F 4. Kapten von Porat utsågs som chef för F 4, dit han tog med sig några grupper, men inga finns kvar. Om F 1 och F 2 fick några är okänt. Vet läsaren något?

Flygvapenmuseum skulle gärna vilja få tips om dessa saknade dyrgrisar, i synnerhet de två ovannämnda figurerna. Godhetsfullt kontakta intendent **Stefan Bermlid** på 013-28 38 82. Tack! ■

FOTNOT:

Döderhultarn gjorde flera likadana skulpturgrupper. Göteborgs konstmuseum t ex köpte 1909 en komplett version av "Beväringsmönstring". En icke komplett sådan grupp från 1910 gick i fjol på en antikvitetssauktion i Malmö för 120.000 kronor.

Efter denna, som passageraren sa, "ekivoka" upplevelse började Döderhultarn flera gånger resa till Malmen, där han fick flyga med officerarna. Han betalade "in natura" med sina träffsäkert skurna träfigurer.

Fem sådana skulpturgrupper finns kvar på Flygvapenmuseum, dock saknas två militärer i gruppen "Beväringsmönstring". Som härmed efterlyses.

● ● Vid en stor industri- och hant-

verksutställning 1920 i Linköping fanns två inslag av "flygkaraktär". På läroverkets gård visades för första gången en av Flygkompaniets verkstad tillverkad Tummeliten och i en sal en fin kollektion av Axel Petterssons träskulpturer.

Publiken var kallsinnig och kritisk, så konstnären ilsknade till, packade in alla sina gubbar i en säck. Därefter skänkte han dem till sina flygarvänner på Malmen. Löjtnant Gösta von Porat tvekade att ta emot denna storslagna gåva, men

Foto: Ulf Nylöf

Här B 17-individen 17239 som SE-BYH och i tjänst fram till 1968 som målflygplan hos Firma Avia på Gotthand.

S snart

Instrumentpanelen i 40-talets B 17. Du-ger bra vid årets uppvisningsflygningar.

Foto: Jahn Charleville

Efter drygt 29 års tystnad startade den 1 april (!) motorn på det enda kvarvarande Saab B 17-flygplanet i Sverige som kan tänkas vara i flygbart skick. Motorprovet pågick i ca 20 minuter och skedde vid Flygvapenmuseumens verkstäder på Malmen utanför Linköping.

Efter detta inledande prov gjordes några dagar senare ytterligare ingående motorprover; då med högre varvtal. Arbetet med flygplanet ska leda fram till en första flygning under juni månad i år.

Flygning med B 17 blir ett av huvudinslagen vid SAAB:s 60-årsflygdag den 7 september i Linköping.

B 17 kan sägas vara starten på den svenska flygplanstraditionen, det första egna flygplanet

En av de drivande krafterna bakom det nya B 17-projektet, handgripligt sett, är tekniker Lennart Öberg, Malmslätt. Han kan allt. Och gör det. Med B 17, t ex. – Bra gjort!

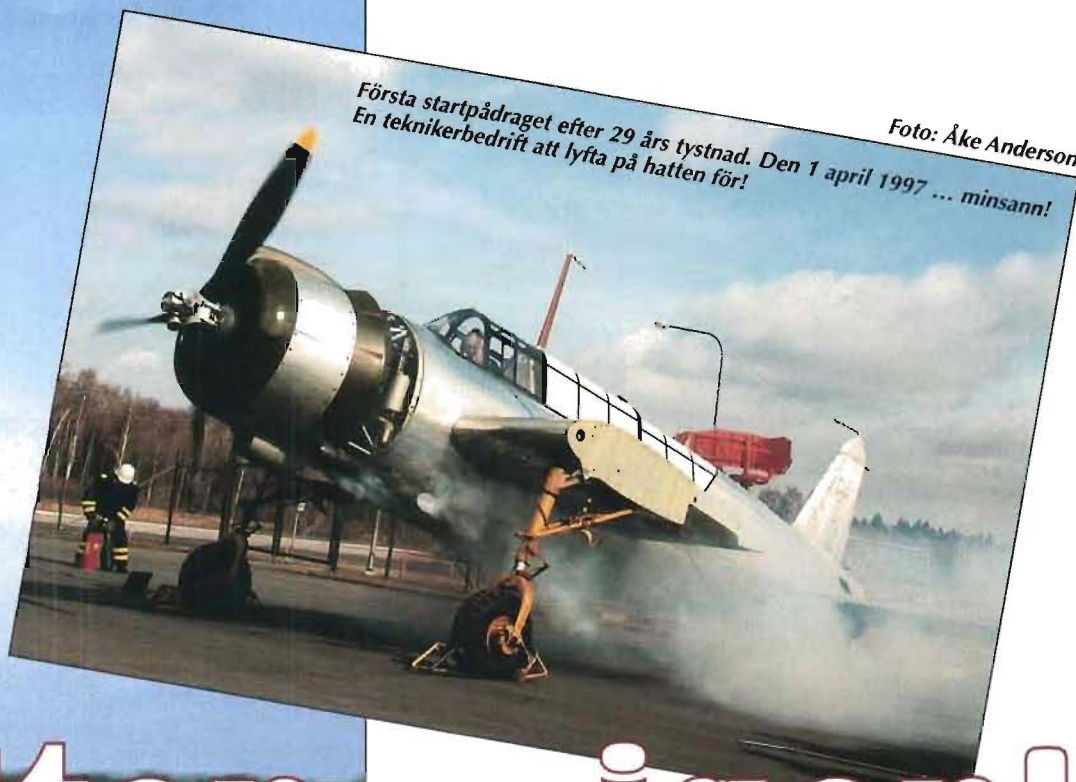
B 17-individen nr 17239 under montering i Flygvapenmuseumens hangar. Vid baksitsutrymmet ses tekniker Lennart Öberg. Hans enda problem: Hur fixa fram godkända huvudställdäck?

Foto: Jahn Charleville

1968

B 17

1997

Första startpådraget efter 29 års tystnad. Den 1 april 1997 ... minsann!
En teknikerbedrift att lyfta på hatten för!

Foto: Åke Anderson

i luften – igen!

som Saab konstruerade och tillverkade. Det var ett lätt bombflygplan som också användes för spaning. Mellan åren 1940-44 tillverkades 322 flygplan till det svenska flygvapnet. 46 av dem såldes efter andra världskriget vidare till det etiopiska flygvapnet. Inget av de 322 flygplanen flyger idag. – Hittills.

Produktionen av de fyra B 17-versionerna var uppdelad på: 132 B 17A; 113 B/S 17B (38 med flottörer som S 17BS); 77 B 17C.

Sedan slutet av 1996 håller en grupp om ca 100 flygentusiaster på att renovera en B 17A till flygbart skick. Flera i gruppen, de flesta mellan 65-85 år har erfarenhet av B 17 från sitt arbete på Saab eller i flygvapnet under 40-talet. Det aktuella flygplanet, B 17A nr 17239, tjänstgjorde vid flygflottiljerna F 7, F 14 och F 21 innan det såldes till Firma Avia. Där, på Gotland, användes flygplanet (SE-BYH) som bland annat målbogserare fram till 30 juni

1968. Ett halvår senare fraktades flygplanet per lastbil och båt till Flygvapenmuseum i Malmöslätt. – Där finns också en unik S 17 att beskåda.

Den aktuella motorn är en svensktillverkad Pratt & Whitney Twin Wasp, STW C-3. Då det inte gick att få någon licens från USA under kriget plockades en befintlig motor ner och kopierades av vad som idag är Volvo Aero Corporation i Trollhättan. Licensen köptes i efterhand, när

kriget var slut, för en symbolisk summa.

Flygintresserade kan läsa mer om SAAB:s alla flygplan sedan 1937 genom att studera boken SAAB utgiven 1990 på Bevingade Ord Förlag. Författare: Hans G Andersson. ■

Lars Jansson & Red

Foto: Jahn Charleville

Andra motorprovsvärförsöket gjordes den 8 april; nu med vagnarna påmonterade. Twin Wasp-motorn verkar pålitligheten själv; vid alla varvtal.

*Kom
se, hör och njut
7 september!*

Flygvapnet deltar i internationella övningar

Regeringen har medgivit svenskt deltagande i övningen "Cooperative Banners" i enlighet med Försvarets anmälan. Övningen äger rum i månadskiiftet maj/juni och ur flygvapnet deltar fyra JA 37 Jaktviggen från F 4/F 16.

försvarskommittén har förklarat, att det delar regeringens bedömning att Sverige även fortsättningsvis bör delta i PFF-övningar med enheter från samtliga försvarsgrenar för att stärka förmågan att kunna genomföra fredsfrämjande insatser på ett säkert och effektivt sätt.

Sverige deltar sedan maj 1994 i samarbetet inom Partnerskap för fred (PFF). Som anges i 1996 års totalförsvarsproposition syftar PFF-samarbetet till att öka förmågan att delta i internationella fredsfrämjande insatser, till att förbättra räddningstjänsten, till att effektivisera civilt försvar och beredningsplanering samt till att förbättra den demokratiska kontrollen av försvarssektorn (prop 1996/97:4 s 94).

Utskottet menar att PFF-övningar i Östersjöområdet med en bred deltagarkrets fyller en viktig förtroendeskapande funktion. Enligt utskottet bör vi i första hand sträva efter att förbättra samverkansförmågan för sådana typer av enheter som kan förväntas efterfrågas för internationella fredsfrämjande insatser och där svenska resurser är särskilt väl lämpade (bet 1996/97: UFöU1 s 58).

Det sammansatta utrikes- och

HKVI/INFO

F 21:s 1:a division ("Akktu Stakki") har utsetts att delta i den internationella övningen Baltops -97. Övningen äger rum vecka 24 och 25 (dvs medio juni). Övningsområdet är södra Östersjön.

mark planeras och tyskarna planerar att komma till flygvapnet/F 17/Ronneby, där F 21 avser att basera.

I övningen deltar Finland, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tyskland, Danmark (värdnation), Norge, USA och Sverige. Ca 45 fartyg, 15 flygplan och 10 helikoptrar (bl a F 15:s FRÄD-grupp) kommer att vara inblandade i övningen.

Det känns spännande och stimulerande att få vara med i en internationell övning och jag är övertygad om att det kommer att ge flygvapnet många nyttiga erfarenheter för framtiden, säger major **Per Nilsson**, chef för 1. division/Akktu Stakki.

Efter MPC (Main Planning Conference) på Bornholm i februari stod det klart, att Viggen-flygplanen ur F 21 kommer att få genomföra ca tio roteföretag under övningen. De moment som kommer att övas i första hand är havsövervakning/Air Trackex (radarföljning från fartyg). Vissa av företagen planeras att genomföras tillsammans med tyska Tornado och USAF:s F-16, vissa genomför F 21-divisionen själva. Landningar i Tyskland och Dan-

Foto: Arne Johannesson

Ytterligare en milstolpe är passerad. Det första Viggen-flygplanet som nådde 3000 flygtimmar blev "Gustav 60". På sin 23-årsdag efter leverans (mars -74) passerades 3000-timmarsvallen. Pilot vid den historiska flygningen var flygchefen vid F 7, överstelöjtnant Lars-Erik Blad.

Mindre roligt blev det för "G 60" (individ 37060) när flygplanet vid flygpas nr 4074 nådde 3005 flygtimmar. Då tog AJS-tjänsten slut, dvs skrotning "som tack" för lång och trogen tjänst vid såväl SAAB, F 6, F 15 och F 7.

I mars 1992 var det Viggen-flygplanet "G 62" (F 7) som blev först till 2.500 flygtimmar.

Bra gjort!

Miljöhandläggaren vid F 21, kapten **Per-Arne Johannesson** har tillsammans med personal på flotttiljen noggrant gått igenom flotttiljens avfallshantering i samband med upprättandet av en ny avfallsplan. Därvid har man bland annat infört källsortering och minskat storleken på ett fler-

tal avfallsbehållare samt, inte minst viktigt, kunnat teckna ett nytt förmånligare avtal med kommunens renhållningsentreprenör. Därigenom har man kunnat minska flotttiljens årskostnader med cirka 300.000 kronor. ■

Nils Runberg

Första kursen i PFF

Den 14 april startade den första kursen i Partnerskap för fred (PFF) i Sverige med syftet att lära sig arbeta i en NATO-miljö. Det var 24 stabsofficerare från nio olika länder som lärde sig NATO:s stabssarbetsmetoder och arbetssätt för att i framtiden kunna arbeta i multinationella staber under en NATO-ledd fredsfrämjande insats.

Det var på SWEDINT i Almnäs som tvåveckorskursen genom-

fördes. På SWEDINT har man erfarenhet av att utbilda internationella stabsofficerare från hela världen. Det har man nämligen gjort för FN:s behov sedan 1965.

Eleverna kom från Estland, Lettland, Litauen, Irland, Rumänien, Slovenien, Sverige, Ungern och Österrike. Bland de svenska eleverna återfanns sådana som i närtid skulle börja tjänstgöring i SFOR i Bosnien. ■

Blåa JAS 39:an visad i Stockholm

För drygt ett år sedan blev en fullskalemodell av Gripen klar. Den blev blå. Sedan dess har den turnerat runt i världen på flygutställningar i bland annat Chile, Tyskland och England. I mitten av april gjorde den sin debut i Sverige i samband med Investors bolagsstämman och Investordagen i Kungliga Tennishallen, Stockholm.

Av naturliga skäl är det lättare och billigare att ta med sig en modell än ett riktigt flygplan till utställningar. Det ger också en möjlighet för många besökare att komma nära en Gripen. Modellen är en exakt kopia av ett Gripen-flygplan och vissa de-

Foto: Lennart Andersson

taljer är till och med "originaldelar". Exempel på det är huven, raketstolen samt vissa reglage i cockpit. Detta för att den som sätter sig i cockpit ska få en så äkta känsla som möjligt.

Modellen är tillverkad av företaget EDM i Manchester, England. Det är ett glasfiberskal som armerats med metallbalkar och den väger lika mycket som en riktig Gripen, drygt 6 ton. Priset är drygt 8 miljoner kronor. Tillverkningen tog cirka ett halvår och modellen levererades i januari 1996.

Modellen är mellan sina framträdanden placerad i England. Den fraktas på en specialgjord trailer efter att vingar och fena monterats bort. De detaljerna har en egen, 40 fot lång, container. ■

L.J.

Johan Gul tackar för sig

Färgidén var inte helt ny – men nyansen! Händelsen blev ett resultat av fjolårets försvarsbeslut: 103. jaktdivisionen skulle vara nedlagd till den 31 mars 1997.

Det var den 16 mars som en flygande "påskkyckling" borrar sig igenom ett gråmulet ruskväder från Vid-sels norrländska breddgrader ned till de sydliga tillhörande Skåne. Man hade planerat en "Akka-färd" i stilren formering med hela den tredje divisionen från F 10 genom vårt avlånga land. Riktigt så elegant ville dock inte vädrets makter att avskedet skulle ihågkommas.

Men till Ängelholm och Barkåkra kom enligt planering avsett antal Drakar. Först landade divisionschefen, major **John Larsson**, Han taxade stolt sin "special-Draken" in till 3:dje divisionen. Där väntade en offentlig avskedsceremoni. Till sin förvåning kunde den församlade publiken då notera: Divisionsche-

fens 135:a var ju gulmålad. Egentligen inte så konstigt då ju tredje divisionen kallas för Johan Gul. Men ändå! – The one and only – kung för en dag, var avsikten.

– Idén att måla ett av F 10:s Draken-flygplan ur tredje divisionen signalgul föddes redan vid uppresan med kompaniet till robotskjutövningarna i Vid-sel, berättar kapten **Peter Löwgren** ur tredje stationskompaniet, F 10.

– Allt på flygplanet som var gråmålat skulle bli gult. På vingarnas vardera ovansida målade vi kompaniets/divisionens symbol: En svart svärdfisk.

– Vi hade "hittat" en 35:a som hade mycket lite flygtid kvar och därför stod i tur att skrotas. Den lyckliga individen var 35541/43.

– Det blev en del extra timmars jobb för kompaniet, men resultatet gjorde slitet värt mödan. Och vi betalade färgen själva ska du veta, avrundar Peter Löwgren.

– Det gick som sagt inte helt som vi planerat, säger kapten **Stephan Bengtsson**, idag vid Johan Blå/andra divisionen, F 10. – Det dåliga vädret medförde diverse omplaneringar

Foto: Peter Lindholm

flygmässigt. Till och med det sista stolta momentet – en överflygning av F 10:s fältområde med alla i ceremonien inblandade – fick avbrytas. Det blev uppdelning av förbandet och instrumentflygning för landning. Tre ingående 35:or i den tänkta pilformeringen tvangs med hänsyn till kvarvarande bränslemängd att gå till F 5/Ljungbyhed.

– Men resterande sex flygplan "35 Johan" taxade elegant in på Johan Guls divisionsplatta. Vi ställde upp med "35 Gul" i mitten. Lokalpressen och "radion"

var på plats. Intervjuer gavs. Men dessförinnan hade flottiljchefen, överste Kjell Öfverberg, hållit tal och major John Larsson överlämnat Johan Guls divisionsflagga.

– Vi gläds sannerligen över att Skånska flygflottiljen här i Ängelholm blir kvar. Alla i forna Johan Gul får därmed bo kvar här på den skånska myllan. Vi har slagits ihop med andra divisionen/Johan Blå. Vi hyser därför stor tilltro för framtiden, avslutar Stephan Bengtsson. ■

John Charville

**En sista gång:
Johan Gul = 3. div F 10,
division och kompani/piloter
& tekniker.**

Foto: Cent Carlstedt

UTBILDNING av provflygare & provingenjörer I ENGLAND

Undertecknad, flygingenjör vid FMVV:PROV, och Magnus Ljungdahl, provflygare vid SAAB, genomgick under 1996 en ettårig flygprovutbildning vid "Empire Test Pilots' School" (ETPS), Boscombe Down, i sydvästra England. Ett år som krävde en stor arbetsinsats men som var väldigt givande.

ETPS startades som världens första provflygarskola 1943 på Boscombe Down utanför Salisbury. Den mångfald flygplan som kom fram under andra världskriget samt flygteknikens utveckling skapade ett behov av utbildning för provflygare. Skolan flyttade 1945 till Cranfield och 1947 vidare till Farnborough för att 1968 återkomma till Boscombe Down.

1963 utvidgades skolan med en kurs för helikopterprovflygare och 1974 med en kurs för flygprovingenjörer.

Kurserna, vilka är ettåriga, är integrerade och piloter och ingenjörer jobbar tillsammans med olika projekt under året. ETPS syfte är att utbilda provpiloter och provingenjörer för Storbritanniens behov. Det internationella deltagandet på kurserna är dock stort. Vår årgång bestod av sju jetpiloter, sex flygingenjörer och fem helikopterpiloter representerande Australien, Thailand, Sydafrika, Italien, Frankrike, Holland, Sverige, England, USA och Kanada.

Idag är skolan en av fyra etablerade provflygarskolor i västvärlden. De övriga är US Air Force skola på Edwards i Kalifornien, US Navys skola vid Patux-

ent River i Maryland och den franska skolan i Istres.

Målet med kurserna är att utveckla det kritiska tänkandet och attityden med avseende på flygprov, att bredda kunskaper och erfarenheter, att utveckla förmågan att analysera, diskutera och förmedla provmetodik och provresultat. Kursen vid ETPS innehöll de stora byggenarna flygegenskapsprovning, prestandaprovning och systemprovning. Dessa var i sig uppdelade i mindre områden, tex längdstabilitet och gir- & rollstabilitet inom området flygegenskaper.

●● Vi började varje ämnesområde med att studera bakomliggande teori och fick sedan demonstrationsflygningar tillsammans med en lärare. Sedan arbetade vi i grupper om cirka två piloter och två ingenjörer för att skriva provprogram, utföra prov och avrapportera re-

sultaten. Rapporterna var antingen skriftliga eller muntliga. Den skriftliga rapporteringen var mycket formaliserad och tilldelad tid var alltid knapp. "Post flight reports", som var den minst omfattande varianten, skulle som regel vara inne efter 24 timmar, medan de mer omfattande rapporterna fick ta tio dagar. Då normal skoltid 8:30 - 16:30 oftast var upptagen av teoriutbildning eller nya flygprov fick kvällar, nätter och helger tas i anspråk för förberedelsearbete och avrapportering. 40-timmarsveckan försvann raskt ur medvetandet.

Vi flög som pilot-/ingenjörbesättningar där bra förberedelser och ett väl utvecklat samarbete krävdes för att hinna med så mycket provning som möjligt på den knappa tid som tilldelats. Huvuddelen av flygningen skedde i Royal Air Force, RAF:s, skolflygplan Tucano, skol- och lätta attackflygplanet Hawk samt

Författaren (t v) vid utvärderingsflygplanet S-3B Viking.

den tvåsitsiga skolversionen av attackflygplanet Jaguar. Skolan hade också en tvåsitsig Hawker Hunter, en Andover (passagerarturboprop i SAAB 340 storleksklass) samt en BAC 1-11 (passagerarjet i storleksklassen Fokker F-28). För styrsystem och flygegenskapsövningar fanns två flygplan med *variabel stabilitet*, en Hawk och en Basset, att tillgå. Ett fåtal pass flögs också med Tornado. Dessutom flög vi med inlånade flygplan, t ex DC-3, CAP-10 (franskt "aerobatic"-flygplan), Harvard ("SK 16"), ultralätt och segelflyg. Helikopterkursen flög huvudsakligen med helikoptrarna Gazelle, Lynx och Scout. Piloterna nådde en sammanlagd flygtid på cirka 100 timmar under året, medan vi ingenjörer kom upp i cirka 70 timmar.

●● Året avslutades med ett större projekt, se Preview, där vi fick 8-10 flygtimmar på oss att utvärdera ett flygplanssystem. Utvärderingen innefattade både flygegenskaper, prestanda och system (navigering, radar, vapen, mänskiska-maskin). Magnus var vid NAS Point Mugu i Kalifornien och utvärderade F-14D "Tomcat" tillsammans med en australiensisk ingenjör och en kanadensisk pilot. Själv utvärderade jag tillsammans med en australiensisk pilot US Navys ubåtsjaktflygplan S-3B "Viking" vid NAS Patuxent River sydost om Washington DC. Efter tio dagars tungt rapportskrivande och ett 30 minuters föredrag i Boscombe Downs aula var året till ända och vi återvände till Sverige.

Vi kan se tillbaka på ett år som krävde en stor arbetsinsats men som gav ett stort utbyte både för tjänsten och den personliga utvecklingen. Den professionella utbildningen vid skolan kommer att vara till stor hjälp i vår fortsatta yrkesutövning. Att få umgås med personer med motsvarande yrkesinriktning med familjer från många olika delar av världen har dessutom vidgat vyerna oerhört. Utbildningen kändes mycket värdefull och kunskapsberikande. Det är vår förhoppning att Sverige fortsätter att skicka piloter och ingenjörer på motsvarande utbildningar. ■

Magnus Ljungdahl (nr 2 fr hö) och andra provelever.

Flygvapenchefen gäst när USAF firar 50 år

Amerikanska flygvapnet – USAF – har i april firat sina 50 år som självständig försvarsgren. Bara 50 ...? Ja, faktiskt. För det var först 1947 – efter det andra världskriget, alltså – som de amerikanska luftstridskrafterna tilläts frigöra sig från armén. Marinen/flottan har ju än idag eget flygväsende.

50-årsfirandet blev något alldeles speciellt. Förutom den sedvanliga pompan och ståten i härlig amerikansk friskhet, blev jubileet starten till något extra: Ett storinternationellt möte för "all världens" flygvapenchef.

Av de i år inbjudna cheferna kunde 84 närvara. Det var representanter från alla världsdelar med den ryske flygvapenchefen representerande det största vapnet bland gästerna. Även vår egen CFV, generallöjtnant Kent Harrskog, var bland gästjubilarerna. Som följeofficer hade han överstelöjtnant Lars Lundell, FVL/prod. Försvarsmakten representerades också av försvarsattachén i Washington, generalmajor Sven-Olof Hökborg med sin biträdande

flygattaché, överstelöjtnant Hans Rosén.

Festligheterna var uppdelade på tre sk avdelningar – A) Symposium i Las Vegas Convention Center; B) Stort 50-årskalas i Las Vegas; C) Två flygdagar – Golden Air Tattoo – på Nellis Air Force Base, då allt vad dagens amerikanska flyg har att erbjuda visades inklusive en historisk exposé av sällan skadat slag.

Det allt överskuggande budskapet till gästerna och världen var önskan om en ny era med världsvida vänskapliga förbindelser och att i fredens tjänst genomföra samordnade övningar. Tolkningsmässigt kanske något av ett utvidgat ESK med PFF-inslag. I varje fall ett nytt sätt att förebygga och lösa konflikter på kontinenterna. ■

Jahn Charleville

Premiär för amerikanska F-22

Den 9 april skedde roll-outen. Och i slutet av maj var tid utsatt för den första spännande flygningen. Det handlar om det amerikanska flygvapnets (USAF) nästkommande stridsflygplan – på roll-out-dagen "döpt" till Raptor.

Över 2500 personer övervarade den spektakulära roll-out-galan i Marietta, Geor-

gia, USA. Vårdar var Lockheed Martin, Boeing och Pratt & Whitney (tillverkaren av motorn F119).

F-22 ska börja levereras år 2002 och ska ersätta F-15 Eagle, som redan varit i tjänst som USAF:s luftöverlägsna stridsflygplan i cirka 30 år. Det nya flygprojektet omspänner beställning på 438

plan till kostnaden 48 miljarder dollar.

Det nu premiärvisade planet är ett fabriksprovflygplan, Raptor 01, och ska flygas av chefsprovflygaren Paul Metz. 01:an följs av åtta andra provflygplan, F-22A. Dessutom ingår i kontraktet två oflygbara flygplansskrov för markutbildning och utmattningsprov.

Det nya med F-22 kan i korthet sammanfattas enligt följande: Stealth/smygegenskaper, överljudsfart utan EBK (efterbrännkammare), vektoriserad drafkraft, inbyggda vapenbalkar, integrerad flygelektronik (avionik) samt klart reducerade kostnader för flygplansunderhållet. ■

Jahn Charleville

• nytt • nytt • nytt

F 15:s sista

vinterutbildning

F16 var den första flottiljen att planera och genomföra central vinterutbildning. F 16 hade ansvaret för Fliken och genomförde de första kurserna 1988 på Stagården. Sedan tog F 15 över under åren 1989-97. Nu kommer ansvaret att återgå till F 16 som kursanordnare av de centrala kurserna. Cirkeln är således sluten.

Årets utbildning. – Vinterns kurser genomfördes med en i stort sett ny skolledning. F 15-kaptenerna **Per Svensson** och **Johan Broman** var skolchef respektive biträdande skolchef. Årets utbildning var mycket av den traditionella utbildningen. Transportutbildningen kräver av flera anledningar vinterklimat. Som vanligt hade kung Bore planerat sina fronter före och efter kurserna, vilket medförde lite snö och mycket is på vägar.

Flygbasjägare försedda med mörkerseendeutrustning under mörkerövning i skogarna runt Stagården.

Foto: Erik Eliasson

För tio år sedan flyttades FVRFF:s vinterutbildning från Fliken till Stagården. Flikens kursgård var för liten, vi behövde expandera. Nu utnyttjas hela Stagårdens kapacitet, som är mer än dubbelt så stor som kursgården på Fliken. Tio år av utveckling av både kursgård, utbildning och organisation.

Utbildningen i hela transportfacket genomfördes med många nya krafter på kurschefs- och instruktörssidorna. Orsaken härtill var generationsbyte samt att ett par tunga namn inte kunde ställa upp. Nu har det åter visat sig, att vi måste ha en så bred organisation att uteblir några så ska det gå bra ändå. Årets utbild-

nytt • nytt • nytt • nytt • nytt • nytt

ning visar spår av att man gjort för stora förändringar – att döma av kursvärderingarna. Något att tänka på för kommande år.

Flygbasjägarna sista år på Stagården. – Efter ett antal snöfattiga vintrar och många återbud kommer flygbasjägerutbildningen på Stagården att upphöra. Det krävs ordentliga vinterförhållanden och att alla elever som anmält sig ställer upp. Nästa vinter kommer utbildningen för flygbasjägarna att göra ett uppehåll, för att om möjligt återkomma på annan plats året därpå.

Närskyddskursen ute i fält. – Årets kurs genomfördes i fält, under i stort sett hela veckan. Eleverna har i flera år önskat så. Efter diskussioner med kursledningen kom vi överens om att pröva detta. Detta blev *mycket* uppskattat av samtliga elever. En eloge ska riktas till kapten **Lars Hallin** med instruktörer, som genomförde kursen på ett utmärkt sätt. Närskyddspersonal har utmärkta övnings- och utbildningsförhållanden runt Stagården.

Vilken annan utbildningsplats kan disponera miltals med övningsområden utan att störa? Lägg därtill mark som gärna upplåts för militär utbildning utan

ersättning. Detta som ett apropå frivilligutbildningens förankring i samhället och hos medborgarna.

LOMOS-utbildningen blir bättre. – Höstens första centrala utbildning i observationstjänst fick sin fortsättning denna vinter. Tyvärr lyckades man inte ordna fungerande telefonförbindelser i vinter heller, vilket medförde att inrapporteringsplatsen måste flyttas. Detta ska nu omedelbart åtgärdas, så att den fortsatta utbildningen kan utvecklas. Stagården nyttjas främst för denna utbildning vid lokala kurser. Kravet på fungerande telefonförbindelser är minst lika viktigt vid lokal utbildning. I övrigt finns många fördelar med övningsområdet runt kursgården.

Vaktutbildningen inom LOMOS har utvecklats allt mer och årets kurser visade att vi nu nått målet. Eleverna var mycket nöjda med utbildningen och flera har framfört särskilda tack för en bra utbildning. Det är löjtnant **Thomas Sjögren** som utvecklat denna i samråd med oss. Ett lyckat arbete om vi ska tro elevernas utvärderingar.

TFU PB/KB ett problem. – Årets kurs under vinterförhållanden visade sig ligga på en för

hög nivå, trots att man följde planerna exakt. Orsaken är att eleverna har bristande baskunskaper eller att man glömt bort en hel del sedan grundutbildningen genomfördes. I och med att vi (FVRF) rekryterar personal direkt in i respektive nivå, kan det vara ett antal år sedan eleven genomfört någon form av allmän militär utbildning. Åtgärden kan vara en enkel repetitionskurs för att avrosta. I vissa fall *saknas* grundläggande kunskaper och detta är *mycket* allvarligt. Denna typ av utbildning har minskats och tonats ner av många. Därför måste vi nu se till att alla får en grundläggande kunskapsnivå inom detta viktiga område för militär personal i en krigsorganisation.

Kurschefskursen. – För andra året var kurscheferna på Stagården. Mycket bra att genomföra denna utbildning på vintern, så att kurscheferna kan nyttjas vid sommarens utbildning.

Nya kurser. – Två nya kurser genomfördes på Stagården i vinter. Instruktörskurs teori för blivande frivilliginstruktörer. Här har vi (SLK och FVRF) följt samma princip som för kurschefskursen, att lägga instruktörsutbildning under vintertid.

Stort intresse och bra kurs.

Sjukvårdsväbel KB-2 är en tilläggsutbildning för våra väblar för att få kompetens att framföra hjullastare och truck. Kursen genomfördes för första gången. Vintern passar utmärkt för denna utbildning. För att ge eleverna träning i att köra hjullastare är snöhögar en bra övningsplats.

F 15 adjö men Stagården utvecklas. – F 15 med sin skickliga och ambitiösa personal lämnar sitt uppdrag som kursanordnare för vinterutbildningen på Stagården. Vi *måste* ta tillfället att framföra ett **stort tack till alla vid F 15** som medverkat till alla framgångsrika år. Särskilt bör nämnas major **Sten Berglund** och utbildningsintendent **Pär Forsström**.

Stagårdens kursgård och FVRF har i ett avtal överenskommit om förmånliga priser för att möjliggöra en utveckling både för flygvapenfrivilliga och kursgården.

Annan verksamhet. – I slutet av årets period inbjöd vi och Stagårdens styrelse lokalpressen till information om framtida verksamhet. Där förklarade vi, att vi tillsammans har planer på att utveckla annan verksamhet på Stagården.

Denna verksamhet berör endast FVRF:s verksamhet och i framtiden förhoppningsvis i samarbete med parter utanför Försvarmakten.

Utvecklingen pekar mot att vi måste finna nya vägar för att utvecklas. Där är Stagården av flera skäl en lämplig plats. Om tågen stannar och flygplatsen finns kvar i området. Kommunikation är viktigt, det är därför vi behöver regionala platser för vår verksamhet. Eller vad säger alla flygvapen-frivilliga i Hälsingland, Gästrikland och Dalarna? ■

Tore Bertilsson

Sista flygbasjägarkullen på Stagården. I vinter på ny plats med "garanterat" mera snö och kyla.

Foto: Erik Eliasson

Vi har inte råd att minska kostnaderna

Nu måste vi företrädare för de frivilliga inom försvaret säga ifrån. I uttalande efter uttalande från politiker och militärer sägs att frivilligutbildningen inte har drabbats av minskningar och att den är prioriterad. Men vad är sanning? Har FVRF drabbats av nedskärning eller är läget positivt för framtiden?

Vi ska försöka redogöra för detta. Vårt mål är att skapa diskussion och debatt om: Har vi råd med frivilligutbildning?

Hur mycket pengar rör det sig om när det gäller den frivilliga utbildningen? För hela frivilligverksamheten inom försvaret rör det sig om mindre än en halv procent i direkta anslag till frivilligorganisationerna. Till detta kommer stöd från försvarsmakten som beräknas till en femtedel av de direkta anslagen. För FVRF rör det sig om 0,038 procent av hela försvarsbudgeten. För detta ska vi informera, rekrytera, utbilda och skapa verksamhet för nästan 12.000 personer.

Det är viktigt att vi klarlägger proportionerna i ekonomin när vi debatterar frivilligverksamheten inom försvaret.

Minskade anslag – ökade uppgifter. – I all verksamhet ska uppgifterna ställas till resurserna. Inom frivilligverksamheten har det länge rått obalans i detta hänseende. Det kan accepteras till en viss gräns, eftersom *frivillighet* i dess rätta form kostar mycket lite.

Sedan 1994/95 har vi fått vidkännas en minskning av anslagen i betalningsförmåga på cirka fyra procent. Till detta har kommit en del förbättrade förmåner. Visserligen rättvisa, riktiga och blygsamma; men som ändå kostar. Dessutom har det beslutats att FVRF ska betala moms på allt som faktureras från Försvarsmakten. Ett beslut som kostar yt-

terligare någon procent.

Stödet från Försvarsmakten har minskat de senaste åren pga försämrad ekonomi. Det som förr varit gratis på förbanden kostar idag pengar. Riktigt, men det tar resurser av våra fattiga 0,038 procent.

Har uppgifterna minskat? – På bassidan har vi inte fått någon anvisning om att minska. Däremot har vi tvingats minska inom ramen för att prioritera LOMOS enligt Högkvarterets anvisningar.

Vilka militärer vill i dag minska frivilliguppdraget med de politiska uttalanden som gjorts?

Har någon detta mod?

● ● LOMOS tillkom 1994 och fick då med sig löften om finansiering för omskolning. Detta har infriats ... till begränsad del. Trots att systemet kostar Försvarsmakten ca 100 miljoner mindre än det gamla systemet, finns synbarligen inget utrymme för att stödja LOMOS enligt ursprungsmodellen. Till detta kommer att systemet ska byggas ut. Alla befäl och meniga fanns inte 1994.

FVRF har här satsat på att utbilda befäl ur armén för att fylla organisationen till *absolut* lägsta kostnad.

Trots att vi kan minska utbildningskostnaderna med elva miljoner kronor genom denna sats-

ning, har vi stora svårigheter att finansiera detta. Inte omöjligt kan detta innebära att vi inte har råd ... att minska kostnaderna.

Mera uppgifter. – De senaste åren har allt fler uppgifter förts över från Försvarsmakten till de frivilliga försvarsorganisationerna. Ex utbildningsansvaret med allt vad detta innebär. Detta kräver personella insatser som kostar pengar. Även för en frivilligorganisation.

Till detta uttalar politiker inklusive höga militärer, att frivilliga får ökad betydelse i ett minskat försvar. Vad menar ni? Ska frivilliga bli ännu mer frivilliga? Kanske till och med *betala* för sin utbildning?

Chefen för Högkvarterets frivilligavdelning, överste Kjell Högberg, uttalade vid en debatt anordnad av Allmänna Försvarsförbundet enligt AFF:s tidskrift:

”Vi måste få en ärlig dialog med de frivilliga försvarsorganisationerna om förmågan att lösa gamla och nya uppgifter, där alla bortser från pengar.” I samma tidskrift säger överste Högberg, att frivilligdelen inte får de anslag som behövs. Dvs det finns verksamhet som inte är finansierad.

● ● **Framtiden är ljus för oss Flygvapen-frivilliga.** – Trots alla problem och frågor kring ekonomin i framtiden finns det mycket positivt att se i vår verksamhet.

FVRF har aldrig haft så många engagerade. (Tyvärr står många i kö och väntar på utbildning.) Engagemanget inom FVRF för att fortsätta framåt, se nya möjligheter, nya områden, nya uppgifter är en stimulans. Det kommande året blir dock avgörande för framtiden. FVRF måste ta tillvara allt intresse, stödja alla frivilliga och skapa skarp verksamhet.

Frivillig är man för att det finns ett engagemang, ett intresse för

att göra insatser, vara med i gemenskap, utvecklas och trivas. Inte för att höra att man ska förstå, att det inte finns möjligheter att öva och utbilda sig, eller att man ska förstå nödvändigheten att inte delta i någon utbildning pga att det inte finns några resurser. Av sådant tungomål upphör intresset, frivilligverksamheten minskar – man slutar. Det sätter spår i försvarsviljan.

För FVRF finns möjligheten att utveckla sig inom andra områden utanför Försvarsmakten och flygvapnet. Är detta en önskan från flygvapnet efter så många års samarbete? Nu räcker det inte längre med ord, nu krävs konkreta insatser för att bevara de frivilligas intresse! Handsken är kastad!

● ● Från FVRF:s sida kommer vi naturligtvis att pröva alla möjligheter att få tillräckliga resurser för att ta tillvara allt intresse och skapa verksamhet. Sedan kan vi nog konstatera, att nya vägar måste prövas. Vi har idéer som kommer att presenteras senare under året.

Vi ser gärna att det blir reaktioner från alla berörda på detta inlägg. För vi ska tycka till, utveckla och göra frivilligengagemanget starkare för försvarsviljan, som politiskt ansvariga så ofta formulerar sig.

Vad tycker krigsförbandscheferna? **Vill ni ha frivilliga?** Vad tycker ni som är frivilliga? Känns det motiverat? **Vad vill ni?** Eller: Har vi råd – att minska kostnaderna? Än mer! ■

Tore Bertilsson

LOMOS-nytt

Äntligen har det hänt en del för FVRF:s frivilliga inom LOMOS, som ska innebära ett stöd för dem i den fortsatta verksamheten.

Utbildningshandboken – *UH-tjänst* – är klar och har utsänts till berörda. Här finns bl a alla materiellistor och overheadbilder på i stort sett all utrustning.

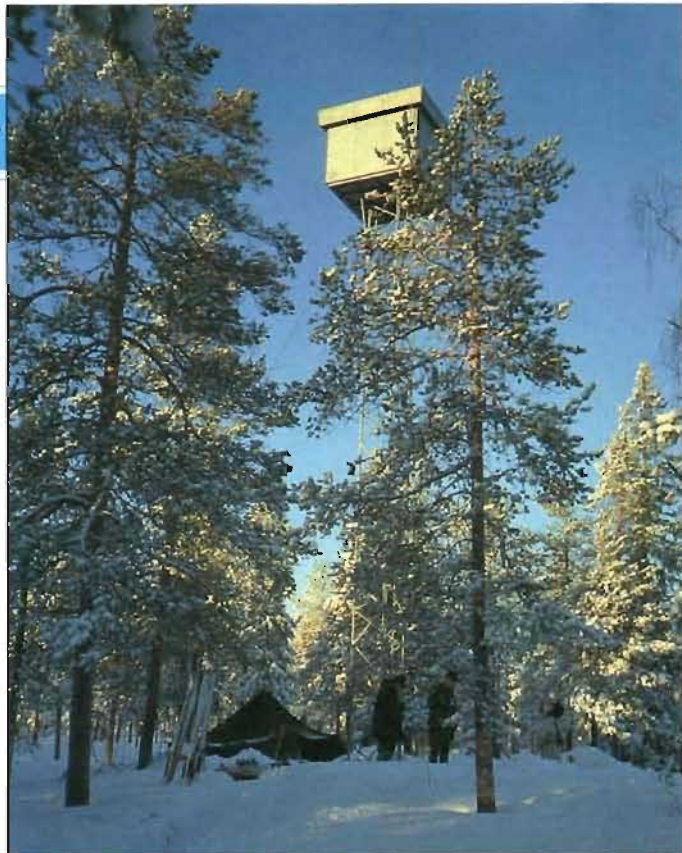
Utbildningsplaner har fastställts och sänts till förbund och föreningar. Efterhand ändringar sker sänds nya planer ut.

HI Obs L och C (Handledarinstruktion för omskolningskur-

ser i observationstjänst lokal och central utbildning) har sänts ut till alla frivilligavdelningar. Där kan alla instruktörer låna dessa pärmar för att få hjälp vid genomförande av omskolningskurser för FVRF i Obs-tjänst.

LOMOS-broschyren har reviderats och nytrycktes i mars. ■

Tore Bertilsson

Grupperingsplats någonstans i Norrland.

Aktuellt

för Flygvapen-ungdom

Arbetsgruppen flygvapen-ungdom – bestående av Mats Andersson (F 10), Carsten Flensburgh (FVRF/F5), Pär Lundberg (F 21), Lars Öbom (RekryC) och under-teknad – avslutade sitt arbete under våren. Uppgifterna har varit:

- ▶ Se över utbildningsplaner och bestämmelser.
- ▶ Skapa nya anvisningar.
- ▶ Ta fram förslag till policy för flygvapen-ungdomsverksamheten.
- ▶ Se över utbildningsmaterialet.

Arbetsgruppens förslag ska presenteras vid riksungdomstinget på F 20 i slutet av maj.

Ällebergskursen fortsätter i år med en två veckors kurs för flygvapenungdom. Kursen har möjliggjorts genom samverkan med

RekryC, KSAK (Segelflygförbundet) och FVRF.

Ny form av sommarkurs genomförs på Stagården. Kursen samordnas med våra ledarkurser och utbildningen till FV-ungdomsinstruktörer. Den genomförs i samverkan för att ge möjligheter till bra program för alla kurser. Arrangemanget genomförs i samverkan mellan RekryC, KSAK (Segelflygförbundet), F 15, F 16 och FVRF.

Vår förhoppning är, att behålla ungdomsverksamheten på oförändrad nivå genom ett aktivt samarbete med olika parter. ■

Tore Bertilsson

LOMOS i "krigsdebut"

I februari i år genomfördes totalförsvarsövningen Polstjärnan i Norrbotten. För första gången övades det nya optiska luftbevaknings-systemet LOMOS – med deltagande ur LOMOS-kompanier från F 21.

LOMOS-övningen genomfördes som krigsförbandskurs för den deltagande frivilligpersonalen. I övningen deltog delar ur ett OC-kompani och ett OBS-kompani. Totalt övades 113 personer från SLK och FVRF.

LOMOS-förbanden övade i sydöstra delen av Norrbotten – Råneå, Kalix, Överkalix och Boden-området. Detta område låg periodvis i övningen bakom fiendens linjer. Förbanden utsattes för sträng kyla och därigenom sattes materielfältmässighet på prov. På OBS-sidan kunde man ganska snart konstatera att kylan menligt påverkade

sambandsutrustningen (OBS-telefonen).

Telia och armén grupperade extra GSM-sändarstationer för utprovning av GSM-systemet. Samtidigt utprovade LOMOS-förbanden möjligheten att använda GSM-telefoner som rapporteringstelefon till OC. Detta fungerade väl.

Trots den besvärliga väderleken avlöpte övningen mycket bra. Vår deltagande personal har visat att det fungerar alldeles utmärkt att optiskt luftbevaka Övre Norrland och skapa ett luftläge i OC. ■

Nicklas Sjölund

Fältmässig matlagning. Observera det praktiska tallrikstället.

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen här nedan.

För säkerhets skull

IR-OTIS

